

BEŞİNCİ ÇAĞIRIŞ
AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI
MİLLİ MƏCLİSİNİN
XII SESSİYASI İCLASININ

PROTOKOLU № 95

Milli Məclisin iclas salonu.
3 may 2019-cu il.

İclasa Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi
*Sədrinin birinci müavini **Z.Əsgərov** sədrlik*
etmişdir.

İclasda Milli Məclisin 107 deputatı iştirak etmişdir.

Qeydiyyat	(saat 12.05 dəq.)
İştirak edir	104
Yetərsay	83

İclasa dəvət olunmuşlar:

Vilayət Eyvazov, Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin birinci müavini.

Fazil Quliyev, Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin müavini.

* * *

İlhamə Qədimova, Azərbaycan Respublikası kənd təsərrüfatı nazirinin müavini.

Mirzə Əliyev, Azərbaycan Respublikası Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin Aqrar Kredit və İnkişaf Agentliyinin sədri.

İclasın gündəliyinə aşağıdakı məsələlər daxil idi:

1. “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə (ikinci səsvermə).

2. İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinatorun illik məlumatı haqqında.

3. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Paraqvay Respublikası Hökuməti arasında diplomatik, rəsmi və ya xidməti pasportlara malik şəxslər üçün viza tələbinin qarşılıqlı olaraq aradan qaldırılması haqqında” Sazişin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

4. “Kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

5. “Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 31 may tarixli 336-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

6. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

7. “İcra haqqında”, “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında”, “Banklar haqqında”, “Sığortə fəaliyyəti haqqında”, “İnvestisiya fondları haqqında” və

“Qiymətli kağızlar bazarı haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

8. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında”, “Lisenzia və icazələr haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

9. “Fitosanitar nəzarəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda və Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

10. Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Meşə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

11. “Meliiorasiya və irriqasiya haqqında”, “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında”, “Balıqçılıq haqqında”, “Elektroenergetika haqqında” və “Nəqliyyat haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

12. “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Su təchizatı və tullantı suları haqqında”, “Avtomobil yolları haqqında”, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında”, “Aviasiya haqqında” və “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun

layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

13. “İctimai iştirakçılıq haqqında”, “Dəniz limanları haqqında”, “Yaşillıqların mühafizəsi haqqında” və “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

14. “Kənd təsərrüfatı kooperasiyası haqqında”, “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında”, “Turizm haqqında” və “Elektrik və istilik stansiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

15. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

16. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Mənzil Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

17. “Auditor xidməti haqqında”, “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında”, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Kiçik sahibkarlığa dövlət köməyi haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında”, “Notariat haqqında”, “Kredit ittifaqları haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

18. “Sığorta fəaliyyəti haqqında”, “Bank olmayan kre-

dit təşkilatları haqqında”, “İnvestisiya fondları haqqında”, “Qiyəətli kağızlar bazarı haqqında” və “Antidempinq, kompensasiya və mühafizə tədbirləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

19. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

20. Aqrar sığorta haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (birinci oxunuş).

21. “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

22. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Aşağıdakı məsələlər müzakirə edilmişdir:

Gündəlik haqqında.

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Gündəlik qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.06 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 105

Nəticə: Qəbul edildi

1. “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə (ikinci səsvermə).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 12.08 dəq.)

Lehinə 105

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 1

İştirak edir 106

Nəticə: Qəbul edildi

2. İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinatorun illik məlumatı haqqında.

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Vilayət Eyvazov, Mələhət İbrahimqızı, Fazil Mustafa, Elmira Axundova, Fərəc Quliyev, Qüdrət Həsənquliyev, Tahir Kərimli, Araz Əlizadə, Siyavuş Novruzov, Qənirə Paşayeva

Təklif: Qərar qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.09 dəq.)

Lehinə 100

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 100

Nəticə: Qəbul edildi

3. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Paraqvay Respublikası Hökuməti arasında diplomatik, rəsmi və ya xidməti pasportlara malik şəxslər üçün viza tələbinin qarşılıqlı olaraq aradan qaldırılması haqqında” Sazişin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Səməd Seyidov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.11 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 95

Nəticə: Qəbul edildi

4. “Kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.14 dəq.)

Lehinə 92

Əleyhinə 0

Bitərəf 1

Səs vermədi 0

İştirak edir 93

Nəticə: Qəbul edildi

5. “Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 31 may tarixli 336-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında.

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Aqiyə Naxçıvanlı

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.17 dəq.)

Lehinə 94

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 94

Nəticə: Qəbul edildi

6. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosesual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə.

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.19 dəq.)

Lehinə 92

Əleyhinə 1

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

7. “İcra haqqında”, “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında”, “Banklar haqqında”, “Sığorta fəaliyyəti haqqında”, “İnvestisiya fondları haqqında” və “Qiymətli kağızlar bazarı haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 13.20 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

8. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında”, “Lisenzia və icazələr haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, İsa Həbibbəyli, Fazil Mustafa, Bəxtiyar Əliyev, Aqıl Abbas, Siyavuş Novruzov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvərmənin nəticələri	(saat 13.30 dəq.)
Lehinə	90

Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

9. “Fitosanitar nəzarəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda və Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Eldar İbrahimov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.32 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

10. Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Meşə Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Torpaq Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Valeh Ələsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.33 dəq.)

Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

11. “Meliorasiya və irriqasiya haqqında”, “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında”, “Balıqçılıq haqqında”, “Elektroenergetika haqqında” və “Nəqliyyat haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.34 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

12. “Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Su təchizatı və tullantı suları haqqında”, “Avtomobil yolları haqqında”, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında”, “Aviasiya haqqında” və “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.35 dəq.)

Lehinə 93

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 93

Nəticə: Qəbul edildi

13. “İctimai iştirakçılıq haqqında”, “Dəniz limanları haqqında”, “Yaşılıqların mühafizəsi haqqında” və “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.36 dəq.)

Lehinə 95

Əleyhinə 0

Bitərəf 0

Səs vermədi 0

İştirak edir 95

Nəticə: Qəbul edildi

14. “Kənd təsərrüfatı kooperasiyası haqqında”, “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında”,

“Turizm haqqında” və “Elektrik və istilik stansiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.37 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

15. Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.38 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

16. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində,

Azərbaycan Respublikasının Mənzil Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Gömrük Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.38 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

17. “Auditor xidməti haqqında”, “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında”, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Kiçik sahibkarlığa dövlət köməyi haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında”, “Notariat haqqında”, “Kredit ittifaqları haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Qanun qəbul edilsin	
Səsvermənin nəticələri	(saat 13.40 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0

İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

95

18. “Sığorta fəaliyyəti haqqında”, “Bank olmayan kredit təşkilatları haqqında”, “İnvestisiya fondları haqqında”, “Qiymətli kağızlar bazarı haqqında” və “Antidempinq, kompensasiya və mühafizə tədbirləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (üçüncü oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Qanun qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 13.41 dəq.)
Lehinə 97
Əleyhinə 0
Bitərəf 0
Səs vermədi 1
İştirak edir 98
Nəticə: Qəbul edildi

19. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (ikinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Əli Hüseynli

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda əsas kimi qəbul edilsin
Səsvermənin nəticələri (saat 13.42 dəq.)
Lehinə 96
Əleyhinə 0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.43 dəq.)

Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Təklif: Layihə ikinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 13.43 dəq.)

Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

20. Aqrar sığorta haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Eldar İbrahimov, Vahid Əhmədov, Bahar Muradova, Əli Məsimli, Tahir Rzayev, Musa Quliyev

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.13 dəq.)

Lehinə	91
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

21. “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişlər: Ziyafət Əsgərov, Ziyad Səmədzadə

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.16 dəq.)

Lehinə	87
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

22. “Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi haqqında (birinci oxunuş).

Çıxış etmişdir: Ziyafət Əsgərov

Təklif: Layihə birinci oxunuşda qəbul edilsin

Səsvermənin nəticələri (saat 14.17 dəq.)

Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi
İştirak edir
Nəticə: Qəbul edildi

1
86

Azərbaycan Respublikası
Milli Məclisi Sədrinin
birinci müavini

Z.ƏSGƏROV

MİLLİ MƏCLİSİN İCLASI

3 may 2019-cu il. Saat 12.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin
birinci müavini **Ziyafət Əsgərov** sədrlik edir*

Sədrlik edən. Sabahınız xeyir olsun, hörmətli deputatlar, hörmətli dəvət olunmuş qonaqlar, mətbuat nümayəndələri. Xahiş edirəm, qeydiyyatdan keçək.

Qeydiyyat	(saat 12.05 dəq.)
İştirak edir	104
Yetərsay	83

Yetərsay var. Hörmətli deputatlar, gündəlik sizə paylanıb. Ona görə, xahiş edirəm, gündəliyə də münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.06 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	105
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Hörmətli deputatlar, əgər etiraz eləmirsinizsə, birbaşa gündəliyə keçək, çünki məsələlər çoxdur.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Gündəliyin birinci məsələsi “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyaya Qanununda dəyişiklik edilməsi haqqındadır. İkinci səsvermə. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli, *Milli Məclisin Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun. Bilirsiniz ki, “Normativ hüquqi aktlar haqqında” Qanun Konstitusiyaya Qanunu kimi qəbul olunmuşdur. Hörmətli Ziyafət müəllim, 29.2-ci maddədə “bir” sözü “ad və rəqəm dəyişiklikləri ilə əlaqədar bir neçə normativ hüquqi aktlara dəyişikliklərin edilməsi və ya bir neçə normativ hüquqi aktın ləğv edilməsi zərurətinin yarandığı hallar istisna olmaqla, bir” sözləri ilə əvəz olunur. İkinci səsvermədir. Hörmətli həmkarlardan diqqətli olmağı xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Səsvermədə, xahiş edirəm, diqqətli olaq. Çünki bu qanun layihəsi 95 səs ilə qəbul olunmalıdır. Buyurun, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 12.08 dəq.)
Lehinə	105
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	106
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

İkinci məsələ İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinatorun illik məlumatı haqqındadır. Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin birinci müavini Vilayət Eyvazov. Vilayət müəllim, buyurun.

V.Eyvazov, *Azərbaycan Respublikası daxili işlər nazirinin birinci müavini*.

Hörmətli millət vəkilləri, məlumdur ki, transmilli mütəşəkkil cinayətkarlığın təhlükəli növlərindən olan insan alveri hər bir ölkədə sabitliyin əsaslarına, qanunun aliliyinə təhdid yaradan və insan haqlarını pozan əməllərdəndir. Eyni zamanda, bu sahədə fəaliyyət göstərən kriminal qrupların yüksək təşkilatlanma səviyyəsinin və miqyasının sürətlə genişlənməsi baxımından XXI əsrin kəskin problemlərindən olaraq daim dünya birliyinin və nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların diqqət mərkəzindədir. Təsədüfi deyil ki, Birləşmiş Millətlər Təşkilatının 2019-cu ildə yayımladığı növbəti Qlobal hesabatda dünyanın əksər ölkələrində insan alveri cinayətlərinin sayının artması bu əməllərin cəzasızlıq mühitinin hökm sürdüyü silahlı münaqişə zonalarında daha geniş yayılması, onun qurbanları arasında qadınların və azyaşlı qızların xüsusi çəkisinin yüksək, təxminən 70 faizi həddində olması qeyd olunur. Aşkarlanmış cinayətlərin isə 59 faizini cinsi istismar, 34 faizini məcburi əmək faktlarının təşkil etməsi, ayrı-ayrı dövlətlərdə insan alverinin qanunsuz transplantasiya, cinayətkar fəaliyyətə cəlb etmə və övladlığa götürmə yolu ilə törədilməsi kimi növləri xüsusi vurğulanır. Bununla belə, insan alverinin qarşısının alınması, qurbanların hüquq və azadlıqlarının qorunması istiqamətində həyata keçirilən tədbirlər bir an belə səngiməmişdir. Hesabatda təkcə ötən il 17880 insan alveri cinayətinin 100 mindən çox qurbanının müəyyən edilməsi, təqsirli şəxslər barədə məhkəmələr tərəfindən

7045 ittiham hökmünün çıxarılması əksini tapmışdır.

İnsan alverinə qarşı mübarizənin kompleks və sistemli aparıldığı ölkələrdən olan Azərbaycan Respublikasında da sayca üçüncü Milli Fəaliyyət Planı ilə qarşıya qoyulmuş vəzifələr aidiyyəti dövlət orqanları, vətəndaş cəmiyyəti institutları və beynəlxalq təşkilatlarla birgə ardıcılıqla və tam yerinə yetirilmişdir. Bu sahədə qlobal çağırışlara cavab verən qanunvericilik bazasının formalaşdırılması üzrə fəaliyyət çərçivəsində “Psixoloji yardım haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda insan alverinin qurbanı olmuş şəxslərin ödənişsiz psixoloji yardım alması hüquqi, “Uşaqların zərərli informasiyadan qorunması haqqında” Qanunda isə yeniyetmələrin ictimai mənəviyətə, milli və əxlaqi dəyərlərə zidd materiallardan müdafiəsi mexanizmləri təsbit olunmuşdur. Dövlət başçısının Dayanıqlı və Operativ Sosial Təminat Agentliyinin fəaliyyətinin təmin edilməsi haqqında 2018-ci ildə imzaladığı fərmana əsasən DOST mərkəzlərində göstərilən sosial xidmətlər sırasında insan alveri qurbanlarının reabilitasiyasının təşkil edilməsi ilə bağlı tədbirlər də nəzərdə tutulmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti, Həmkarlar İttifaqları Konfederasiyası və Sahibkarlar Təşkilatlarının Milli Konfederasiyası arasında 2018–2019-cu illər üçün baş kollektiv saziş imzalamış və həmin qurumların birgə qərarı ilə təsdiq edilmişdir. Həmin sənəddə uşaq əməyinin, məcburi əməyin və insan alverinin aradan qaldırılması, əmək miqrasiyasını tənzimləyən dövlət sosial proqramlarının dəstəklənməsi və birgə monitorinqlərin təşkil edilməsi barədə normalar da yer almışdır.

İnsan alverinin profilaktikası üzrə tədbirlərin əsasını təşkil edən ayrı-ayrı sosial təbəqələr üzrə maarifləndirmə və təbliğat işi də əvvəlki illərdə olduğu kimi, sistemli

xarakter daşımışdır. Daxili İşlər, Təhsil, Səhiyyə, Gənclər və İdman nazirliklərinin, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin təşkilatçılığı ilə orta ümumtəhsil məktəblərinin 9–11-ci siniflərinin 85 minə yaxın şagirdi və onların valideynləri ilə 2000-dən çox görüş keçirilərək uşaqların insan alverindən müdafiəsi məsələləri geniş müzakirə olunmuşdur. Respublikanın 46 şəhər və rayonunu əhatə edən bu tədbirlərdə hüquq mühafizə orqanlarının əməkdaşları, kütləvi informasiya vasitələrinin, yerli icra hakimiyyəti strukturlarının, tibb, sosial müdafiə qurumlarının, beynəlxalq və qeyri-hökumət təşkilatlarının nümayəndələri yaxından iştirak etmiş, sosial çarxlar yayınlanmışdır. Analoji tədbirlər, həmçinin bir sıra universitetlərin, ali və orta ixtisas təhsilli müəssisələrinin tələbələri üçün də təşkil olunmuşdur. Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin dəstəyi ilə “ASAN xidmət” mərkəzlərində maarifləndirici bukletlər paylanmış, bu qurumun Əmək Münasibətlərinin Monitorinqi Mərkəzi tərəfindən 195 tikinti obyektində əmək münasibətlərinin leqallaşdırılması ilə əlaqədar izahedici iş aparılmışdır. Əmək müqavilələrinin bağlanması təşviqi və bu sahədə ölkə əhalisinin zəruri informasiya ilə təmin edilməsi məqsədi ilə əmək münasibətlərinin tənzimlənməsi üzrə vahid internet portalı yaradılaraq 2018-ci ildə istifadəyə verilmişdir. Maarifləndirmə tədbirlərində paytaxtın, həmçinin respublikanın şəhər və rayonlarının icra hakimiyyətləri yaxından iştirak etmişlər.

Ölkəyə gələn və ölkədən gedən şəxslərin insan alveri təhlükəsi barədə məlumatlandırılması üzrə işlər də davamlı olmuş, gömrük keçid və sərhəd nəzarət məntəqələrində minlərlə sərnişinə izahedici vəsait paylanmışdır. Təbliğat işinin təşkilində 45 ictimai qurumu birləşdirən qeyri-

hökumət təşkilatları koalisiyasının, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının və kütləvi informasiya vasitələrinin böyük əməyi olmuş, bu sahədə təşəbbüskarlığı ilə fərqlənən 17 ictimai birlik tərəfindən mükafatlandırılmışdır. Eyni zamanda, qeyri-hökumət təşkilatlarının insan alverinə qarşı mübarizəyə dair təqdim etdiyi ümumi dəyəri 110 min manat olan 15 layihə Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən maliyyələşdirilmişdir. Hüquq mühafizə orqanları əməkdaşlarının peşəkar hazırlığı işinə yeni meyarlarla yanaşılmasının, təlim-təhsil sisteminin səmərəliliyinin artırılmasının zəruriliyi nəzərə alınaraq, insan alverinə qarşı mübarizəni və sosial reabilitasiyanı həyata keçirən dövlət orqanlarının və vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələri üçün tədris kursları təşkil olunmuşdur. Xüsusi polis qurumunun əməkdaşları xarici dövlətlərdə və ölkəmizdə keçirilmiş 51 konfrans, seminar və treninqlərdə iştirak etmiş, həmçinin beynəlxalq treninqlərə təlimçi qismində cəlb edilmişlər.

Hörmətli millət vəkili, hesabat dövründə beynəlxalq və regional təşkilatlarla əməkdaşlığın gücləndirilməsi üzrə mühüm vəzifələrin icrası da səmərəli olmuşdur. İnsan alverinə qarşı mübarizədə əldə olunmuş nəticələr, əməkdaşlığın perspektivləri, birgə layihələrin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi ötən il Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət Departamentinin, bu ölkənin səfirliyinin, eyni zamanda, digər ölkələrin Azərbaycandakı səfirliklərinin, həmçinin Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatının, Miqrasiya Siyasətinin İnkişafı üzrə Beynəlxalq Mərkəzin təmsilçiləri ilə görüşlərdə ətraflı müzakirə olunmuşdur. Mənşə və təyinat ölkələrindən olan Türkiyə, Özbəkistan, İran və Birləşmiş Ərəb Əmirliklərinin aidiyyəti dövlət orqanları-

nın nümayəndələri ilə görüşlər zamanı məlumat mübadiləsinin intensivliyinin artırılması, axtarışı elan edilmiş təqsirləndirilən şəxslərin ekstradisiyası və başqa vacib məsələlər ilə bağlı razılıq əldə edilmişdir. Daxili İşlər Nazirliyinin 40-a yaxın ölkənin aidiyyəti dövlət strukturları ilə imzaladığı yüzdən çox müqavilə insan alverinin qurbanı olmuş Azərbaycan vətəndaşlarının digər dövlətlərdə yerinin operativ müəyyən edilməsində, bu cinayətləri törədənlər haqqında məlumatların toplanılmasında, birgə tədbirlərin keçirilməsində real nəticələr verməkdədir. Bununla yanaşı, bir sıra mötəbər beynəlxalq qurumlar, o cümlədən BMT, ATƏT, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı, İslam Əməkdaşlığı, Beynəlxalq Miqrasiya və digər təşkilatlarla həyata keçirilən birgə işlərin böyük bir hissəsi bilavasitə insan alveri probleminə və onun həlli yollarına həsr olunmuşdur.

Məcburi əməyin qarşısının alınması, hüquqazidd əməllərə şərait yaradan halların aradan qaldırılması ilə bağlı qarşıda duran vəzifələr də planlı şəkildə yerinə yetirilmişdir. Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin Əmək Münasibətlərinin Monitorinqi Mərkəzi tərəfindən aparılan yoxlamalarla 79 tikinti obyektində 946 nəfərin əmək və ya xidməti müqavilə olmadan işləməsi aşkar olunmuşdur. Yol verilmiş pozuntularla bağlı 6 təşkilat barədə Respublika Prokurorluğu tərəfindən cinayət işləri başlanılmış, 35-i haqqında 527 min manat məbləğində inzibati cərimə, 27-si barədə 468 min manat vergi sanksiyası tətbiq olunmuşdur. Ölkədə olma və yaşama qaydalarını pozan 19210 əcnəbinin inzibati məsuliyyətə cəlb edilməsi və onlardan 3740 nəfərinin inzibati qayda- da ölkə hüdudlarından kənara çıxarılması da məcburi əməyin profilaktikasında mühüm əhəmiyyət kəsb etmişdir.

Uşaq əməyinin istismarının qarşısının alınması məqsədi ilə keçirilmiş tədbirlər zamanı ailə mühitindən, pedaqoji və ictimai təsir vasitələrindən kənar qalan, küçələrdə işləyən və dilənçilik edən 450 uşaq müəyyən edilmişdir. Aparılmış yoxlamalarla həmin uşaqların insan alverinin və ya məcburi əməyin qurbanı olması faktı təsdiqlənmişdir. Lakin, bəzi mövcud problemlərin aradan qaldırılması, xüsusən uşaqlara qayğı və yardımın göstərilməsinin zəruriliyi baxımından yerli icra hakimiyyətləri yanında komissiyalara, qəyyumluq və himayə orqanlarına 760 material göndərilmiş, övladlarının təlim-tərbiyəsi ilə bağlı üzərinə düşən vəzifələri yerinə yetirməyən 200 nəfər valideyn barəsində müvafiq tənbeh tədbirləri görülmüşdür. Keçirilmiş monitorinq nəticəsində baxımsız qalmış 75 nəfər yetkinlik yaşına çatmayana və onların valideynlərinə yardımlar göstərilmiş, həmçinin övladlığa götürülmüş, qəyyumluğa və himayəyə verilmiş 143 uşağın hər biri sosial yardımlarla əhatə olunmuşdur.

İnsan alveri cinayətlərinin aşkarlanması və təqsirkar şəxslərin məhkəmə məsuliyyətinə verilməsi sahəsində fəaliyyət əvvəlki illərdə olduğu kimi, hesabat dövründə də məqsədyönlü olmuşdur. Həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə 144 insan alveri, 4 məcburi əmək, habelə insan alveri məqsədi ilə sənədlərlə qanunsuz hərəkətlərlə əlaqədar 35 cinayət aşkarlanmış, 28 nəfərdən ibarət 13 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilmişdir.

Hörmətli millət vəkilləri, Beynəlxalq Əmək Təşkilatının hesablamalarına görə, bu gün dünyada müasir köləliyin qurbanı olan 40,3 milyon insan var. Onlardan 16 milyonu ev qulluğu, tikinti sektoru, kənd təsərrüfatı sahələrində məcburi əməyə, 4,8 milyonu cinsi istismara məruz qalanlardır. Hər 4-cü qurban isə azyaşlı oğlan və qızlardır.

Qlobal problemlərdən birinə çevrilməsi nəzərə alınaraq, əksər ölkələrdə insan alverinin aradan qaldırılması istiqamətində səylərin artırılmasına, müvafiq hüquqazidd əməllərə görə cəza tədbirlərinin sərtləşdirilməsinə, qurbanların qayğı ilə əhatə olunmasına yönəlmiş kompleks addımlar atılır. Azərbaycanda da dövlətimizin siyasi iradəsi sayəsində insan alverinə qarşı mübarizədə dünya standartlarına uyğun islahatlar aparılmış, zəruri təşkilati və praktiki tədbirlər həyata keçirilmişdir. Ötən il başa çatmış sayca 3-cü Milli Fəaliyyət Planının əhatə etdiyi 2014–2018-ci illərdə ölkə iqtisadiyyatının inkişaf tempinin qorunub saxlanılması, əhalinin məşğulluğunun artırılması və həyat səviyyəsinin daha da yaxşılaşması sahəsində ortaya qoyulmuş böyük bir fəaliyyət insan alveri probleminin həllində də əhəmiyyətli nəticələri şərtləndirmişdir. Bu dövr insan alveri ilə mübarizə standartlarının yüksəlməsi ilə səciyyəvidir. O cümlədən qarşıda duran məqsədlərə nail olunmasında müasir informasiya texnologiyalarının imkanlarından geniş istifadə edilmiş, Milli Fəaliyyət Planının iştirakçısı olan dövlət qurumlarının və qeyri-hökumət təşkilatlarının peşəkarlığı, qurbanlara dövlət dəstəyi artmış, infrastruktur və texniki təminat xeyli güclənmişdir.

İcra olunduğu müddətə insan alverinə qarşı mübarizə məsələlərini tənzimləyən 9 qanun qəbul olunmuşdur. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən 10 fərman, 20 bəyannamə, 1 saziş imzalanmış, Nazirlər Kabinetinin 17 qərarı, 1 dövlət proqramı təsdiqlənmişdir. İdarələrarası əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsi, o cümlədən insan alveri qurbanları ilə bağlı milli istiqamətləndirmə mexanizmi çərçivəsində fəaliyyət göstərən 14 mərkəzi icra hakimiyyəti orqanının nümayəndələrindən ibarət idarələr-

arası komissiyanın fəaliyyəti də səmərəli olmuşdur.

İnsan alverinin doğurduğu təhlükələr barədə ictimaiyyətin məlumatlandırılması işində vətəndaş cəmiyyətinin nümayəndələrinin və kütləvi informasiya vasitələrinin iştirakı ilə respublikanın bütün şəhər və rayonlarında 237 mədəni-kütləvi tədbir, o cümlədən çoxsaylı trening və seminarlar keçirilmişdir. Profilaktik iş demək olar ki, əksər məktəbləri, lisey, kollec və uşaq evlərini əhatə etmişdir. Milli Fəaliyyət Planının həyata keçirilməsi üçün donorlar və göstərilən yardımın istifadə ediləcəyi sahələr də müəyyən olunmuş, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası tərəfindən 53 layihə maliyyələşdirilərək bu məqsədlər üçün 412 min manat vəsait xərclənmişdir. İnsan alverinə qarşı mübarizədə xüsusilə fərqlənən 65 qeyri-hökumət təşkilatına isə Daxili İşlər Nazirliyi tərəfindən də 60 min manata yaxın maliyyə yardımları edilmişdir.

Ötən 5 ildə qeydə alınmış 755 insan alveri və məcburi əmək cinayəti üzrə 169 şəxs cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmuşdur. Həyata keçirilmiş əməliyyat-axtarış tədbirləri ilə beynəlxalq cinayətkar şəbəkənin ölkəmizdə fəaliyyət göstərməsinin qarşısı alınmış, 2 mütəşəkkil dəstə 58 cinayətkar qrup zərərsizləşdirilmişdir. Müəyyən edilmiş 356 qurbanın 312-ci təhlükəsiz sığınacaqlara yerləşdirilmiş və hər birinə birdəfəlik müavinət, 280 qurbana isə kömək fondundan yardımlar göstərilmişdir. Daha 124 nəfər işlə təmin edilmiş, 188 nəfər peşə kurslarına cəlb olunmuş, onların bir çoxu Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi yanında yardım mərkəzlərində qeydiyyatda götürülmüşlər. Səhiyyə Nazirliyi tərəfindən isə 706 insan alveri qurbanına və potensial qurbana tibbi yardım göstərilmişdir.

İnsan alverinin və məcburi əməyin qarşısının alınması sahəsində fəaliyyətin səmərəliliyi nüfuzlu beynəlxalq təşkilatların aidiyyəti sənədlərində də xüsusi vurğulanır. Belə ki, Avropa Şurasının “İnsan alverinə qarşı mübarizə haqqında” Konvensiyasının, Avropa Şurasının Tərəflər Komitəsinin, onun müvafiq sahədə Ekspertlər Qrupu – GRETA-nın, ATƏT-in xüsusi nümayəndəsinin hesabatlarında Milli Fəaliyyət Planının icrası üzrə görülmüş işlər təqdirəlayiq hesab olunmuş, əldə olunmuş nəticələr qeyd edilmişdir. Bu növ cinayətlərlə mübarizənin aidiyyəti dövlət orqanları və vətəndaş cəmiyyəti instalları ilə birgə sistemli şəkildə davam etdirilməsi məqsədilə 2019–2023-cü illəri əhatə edən yeni Milli Fəaliyyət Planının layihəsi hazırlanıb hökumətə təqdim olunmuşdur. İlkin variantı 67 tədbirdən ibarət olan həmin layihədə əsas hədəflər insan alveri ilə mübarizədə cinayət təqibinin, əməliyyat-axtarış fəaliyyətinin, maarifləndirmə işinin, qurbanların müdafiəsinin və sosial reabilitasiyası üzrə tədbirlərin səmərəsini daha da artırmaq, beynəlxalq əməkdaşlığı inkişaf etdirməkdir. Bundan əlavə, planda xüsusi polis qurumunun maddi-texniki təminatının gücləndirilməsi, qurbanların və potensial qurbanların həyat səviyyəsinin yaxşılaşdırılması üçün lazımi şəraitin yaradılması, onlara xidmət göstərən sığınacaq və yardım mərkəzlərinin potensialının artırılması, insan alverinə qarşı mübarizə sahəsində tədqiqatların, araşdırmaların aparılması və sair mühüm məsələlər əksini tapmışdır. Bu konseptual sənədin icrasına bütövlükdə 36 dövlət qurumunun, yerli icra hakimiyyətlərinin, aidiyyəti qeyri-hökumət təşkilatlarının cəlb edilməsi nəzərdə tutulub.

Sözsüz ki, növbəti hesabat dövründə də insan alverinin, məcburi əməyin bütün formalarının qarşısının alınması,

hüquqi, siyasi və sosial-iqtisadi tədbirlərin icrası, vətəndaş cəmiyyəti və beynəlxalq təşkilatlarla əlaqələrin genişləndirilməsi istiqamətində fəaliyyət daha da gücləndiriləcək, ölkəmizin öhdəliklərinə uyğun, əzmlə davam etdiriləcəkdir.

Hörmətli millət vəkilləri, məruzənin sonunda insan alverinə qarşı mübarizədə səmərəli əməkdaşlığınıza görə sizə, həmçinin vətəndaş cəmiyyəti və kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələrinə bir daha dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun, Vilayət müəllim. Hörmətli deputatlar, məlumatın müzakirəsinə keçməzdən əvvəl istəyirəm, bir məsələni sizinlə razılaşıraq. Etiraz etməsəniz, rəqlamenti 5 dəqiqə eləyək. Çünki danışmaq istəyənlər çoxdur. Bir də, xahiş edirəm, mahiyyəti üzrə. Mələhət xanım, sualınız var? Buyurun.

M.İbrahimqızı. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. Mən Vilayət müəllimə öz təşəkkürümü bildirmək istəyirəm və hesab edirəm ki, Vilayət müəllim çox mükəmməl bir hesabat təqdim etdi. Ümumiyyətlə, sual verməzdən öncə bunu deməyi özümə borc bilirəm ki, hətta bir az təvazökarlıq da etdi. Bunu nəyə görə deyirəm? Keçən il hörmətli Oqtay Əsədovun təşəbbüsü, daha doğrusu, dəstəyi ilə İnsan hüquqları, Hüquq siyasəti və dövlət quruculuğu komitələri, eyni zamanda, Daxili İşlər Nazirliyindən müvafiq idarənin, şəxsən Vilayət müəllimin rəhbərlik etdiyi departamentin və Milli Koordinatorun və dünyada insan alveri ilə mübarizə aparan bir çox beynəlxalq təşkilatların təşkilatçılığı ilə parlamentdə dünyada ilk dəfə parlamentarilər səviyyəsində insan alverinə qarşı mübarizə mövzusu müzakirə olundu. Mən onu qeyd etməyi özümə borc bilirəm ki, bu, təkcə, Daxili İşlər Nazirliyinin uğuru deyil, bu, Azərbaycanda, ümumiyyətlə,

dünyada olan 3 global, transmilli mütəşəkkil cinayətlərdən biri olan insan alverinə qarşı mübarizədə Azərbaycan təc-rübəsinin uğurudur. İstər Beynəlxalq Miqrasiya Təşkilatı-nın Vyana ofisindən olan yüksək səviyyəli təmsilçi, istərsə də Amerika Dövlət Departamentindən olan təmsilçi Azər-baycanda bu sahədə görülən işləri yüksək dəyərləndirdi, parlamentin də bu sahədə qəbul etdiyi qanunları, xüsusi Palermo Protokolunun qəbulu ilə bağlı parlamentin fəaliy-yətini də müsbət qiymətləndirdi.

Mən nə demək istəyirəm, Vilayət müəllimə sualım nədir? Vilayət müəllim hesabatında qeyri-hökumət təşki-latları ilə mətbuatla və digər aidiyyəti qurumlarla sıx və uğurlu əməkdaşlığı, qeyd etdi. Hörmətli Vilayət müəllim, Siz gələcəkdə bu sahədə daha çox uğurların qazanılması üçün millət vəkillərindən də hansısa əməkdaşlığı, təkliflər gözləyirsinizmi, gözləntiləriniz varmı? Yəni qanunverici-lik, təbii ki, bizim borcumuzdur. Amma ictimai maariflən-dirmədə millət vəkillərinin böyük rolu var. Bu sahədə Sizin hansı təşəbbüsünüz və təklifiniz var? Bu suala cavab verməyinizi xahiş edirəm. Düşünürəm ki, geniş müzakir-əyə də ehtiyac yoxdur. Çox yüksək səviyyədə təqdimat oldu. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim.

Sədrlik edən. Sağ olun. Fazil Mustafa.

F.Mustafa. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri. Mən də bu məlumatı yüksək qiymətləndirirəm və hesab edirəm ki, son vaxtlar, xüsusilə də uşaqların arasında geniş yayılan narkomaniyaya qarşı mübarizə ilə bağlı müraciətlərimizə həm daxili işlər naziri hörmətli Ramil Usubovun, həm də Vilayət müəllimin xüsusi həssaslıq göstərməsi və bu istiqamətdə bir çox ənənənin dayandırıl-masının müsbət addım olduğunu da qiymətləndirirəm.

Bununla belə, məruzədə nəzərdə tutulan mühüm prob-

lemə toxunmaq istəyirəm. Yaşlılar arasında insan alveri qurbanları və başqa məsələlər onsuz da qarşısıalınmaz bir məsələdir. Nə qədər profilaktik tədbir görülür-görülsün, birinci növbədə biz uşaq əməyinin istismarı ilə bağlı, uşaqların insan alveri qurbanına çevrilməsinə qarşı ciddi tədbirlər görməliyik. Burada qeyd olunur ki, 450 uşaq müəyyən olunub. Müəyyən olunan 450-dir, bunların da məcburi əməyin qurbanı olması təsdiqlənmişdir. Amma potensial olaraq gələcəkdə bu qurbanlara çevrilmək ehtimalı olan bir təbəqədir. Ona görə də bu istiqamətdə hesab edirik ki, həm hörmətli Milli Koordinatorun, həm də bizim özümüzün dövlət başçısı, hökumət qarşısında təkliflərlə çıxış etməyiniz vacibdir. Bu təkliflər nədən ibarət ola bilərlər? Ən azı profilaktika baxımından. Burada göstərilir ki, valideynlərə inzibati məsuliyyətə cəlb olunması ilə bağlı tənbeh verilibdir. Amma bu, yetərli deyil, valideyn tənbeh olundu, uşağın problemi həll olunmur ki! Ona görə biz bunun yolunu, mənəcə, tapmalıyıq. Bu istiqamətdə Təhsil Nazirliyinin həyata keçirdiyi, məktəblinin dostu layihəsində iştirak eləyən məktəblərdə gənclərimizlə əməkdaşlığı gücləndirmək lazımdır. Onlar məktəblərdə baş verən prosesləri daha yaxşı bilirlər.

İkinci vacib məsələ. Bu uşaqların böyük əksəriyyəti valideyn himayəsindən məhrum olan insanlar olur. Ona görə də ölkədə mütləq aliment fondunun bərpası haqqında düşünməliyik. İqtisadçıların hesablamalarına görə bu fondun təşkili üçün 12–13 milyon manat vəsait lazımdır. Amma bu həm də o vəsaitdir ki, dövlət büdcəsindən dövlət özü bu fond vasitəsi ilə aliment ödənməkdən imtina edilən uşaqlara vəsait ödəyir, sonradan onu ödəməyən valideyndən məcburi qaydada həmin vəsaiti alır. Bunun fəlsəfəsi nədir? Uşağın günahı deyil ki, o, böyüyənə qədər atası

onun üçün o vəsaiti ödəməyəcək. Amma uşaq xəstə, problemlili, himayəsiz böyüyür. Bu vəsaitin olması uşaq üçün vacibdir. Çünki dövlətin özünün strateji hədəflərinə uyğun olaraq bu uşağın qorunması istiqamətində addım atmaq lazımdır. Ona görə də aliment fondu məsələsi ciddi, vacib məsələlərdən biridir.

Digər tərəfdən də profilaktika üçün yenə bir təklifi səsləndirmək istəyirəm. Biz mütləq uşaq pulunu bərpa eləməliyik. Ən azı 6 yaşına qədər uşaqlar arasında bunu bərpa eləməliyik. Ölkədə demək olar ki, yoxsulluq səviyyəsi bizdə statistikada 5,5 faiz göstərilir. Amma statistika göstərir ki, uşaqlar arasında yoxsulluq səviyyəsi 10 faizdir. Bu, o səviyyədən iki dəfə yüksəkdir. Bizdə bir uşağın qida və müalicə məqsədləri üçün qanunvericilikdə nəzərdə tutulan aylıq miqdar təqribən 120–130 manatdır. Büdcədən 120 milyon vəsait tələb olunur ki, ən azı 6 yaşa qədər uşaqlara bu verilsin. Niyə bu vacibdir? Çünki bu kateqoriyadan uşaqların həm sağlam böyüməsi, həm də müəyyən dərəcədə sıxıntılarının ortadan qaldırılması üçün bu vəsaitin verilməsi vacibdir. Sonrakı dövrdə bunu tapmaq olar. Bir çox imkanlı ailələrə bunu tətbiq eləməmək də olar. Həm də bunu ünvanlı eləmək olar ki, valideynlər bundan özləri üçün vəsait kimi istifadə eləməsinlər, məhz uşağa xərcləsinlər. Ona görə də profilaktika üçün bu tədbirlər olsa, mənəcə, daha müsbət olar. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Elmira Axundova.

E.Axundova. Çox sağ olun. Hörmətli sədarət, hörmətli millət vəkilləri. İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinatorun illik məruzəsini diqqətlə oxudum. Demək istəyirəm ki, bu məruzə dolğun, ətraflı və peşəkar hazırlanıb. Ümumiyyətlə, demək lazımdır ki, bu sahədə böyük

qanunvericilik, profilaktik və maarifləndirici tədbirlər görülüb və görülməkdədir. Daxili İşlər, Təhsil, Səhiyyə nazirlikləri, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin birgə keçirdiyi aksiyalar nəticəsində insan alveri kimi bir çox neqativ halların qarşısı alınıb. İnsan alverindən müdafiə məsələləri isə cəmiyyətin diqqət mərkəzində olmuşdur. Bu mənada, Vilayət müəllim, Sizin koordinator olduğunuz qurumun fəaliyyətini biz müsbət dəyərləndiririk.

Mənim Sizə bir neçə sualım da var. Əvvəla, məcburi əmək haqqında bölmədə yazırsınız ki, respublikada 4 məcburi əmək faktı aşkar edilmişdir. Lakin həmin bölmədə küçələrdə işləyən, dilənçilik edən uşaqların sayını 450 göstərirsiniz. Mən hesab edirəm ki, bu uşaqlar da, əslində, məcburi əməyə cəlb ediləblər. Bu da məcburi əməyin bir növüdür. Çünki başa düşürük ki, uşaqlar heç vaxt özbaşına küçələrə çıxmırlar, orada dilənçilik və başqa işlərlə istəklərinə uyğun məşğul olurlar. Ədalət naminə demək lazımdır ki, son illər həm Bakıda, həm də başqa bölgələrdə uşaq və qadın dilənçilərin sayı nəzərəcarpacaq dərəcədə azalıb. Mən buna görə Daxili İşlər Nazirliyinə minnətdarlığımı bildirmək istəyirəm. Çünki bu azalma bilavasitə onların fəaliyyətinin nəticəsidir.

İkinci məsələyə də diqqət yetirmək istərdim. İnsan alverindən danışırkən nədənsə insan alverinin nisbətən yeni bir forması Koordinatorun nəzərindən yayınıb. Həlbuki, o da, məruzədə öz yerini tutmalıdır. Söhbət insan orqanlarının alverindən gedir. Bu alver həm Azərbaycanda, həm də xaricdə yayılmaqdadır. Bu yaxınlarda Bakıda qara transplantoloqlar yaxalanaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb olunublar. Onlar maddi imkanı aşağı olan bir neçə insanı təhrik ediblər ki, öz orqanlarını sataraq qanunsuz

əmaliyyatlarda iştirak etsinlər. Halbuki bizim qanunvericiliyimizə görə, böyrək, qaraciyər və digər orqanların transplantasiyasının ancaq yaxın ailə üzvlərində aparılmasına icazə verilir. Ona görə də bu sahəyə nəzarət gücləndirilməlidir və belə faktlar məruzədə öz əksini tapsa, yaxşı olardı. Çünki bu da insan alverinin bir növüdür.

Sonda demək istəyirəm ki, insan alveri kimi məsələ modern formalar alır. İnternet, sosial şəbəkə vasitəsilə yeniyetmələr, cavanlar çox qorxulu və neqativ hallara sövq edilirlər. Məsələn, bu yaxınlarda sosial şəbəkələrdə geniş yayılan təhlükəli bir oyun yeniyetmələrimizi evdən müvəqqəti qaçmağa, haradasa valideynlərdən bir neçə gün gizlənməyə təhrik edir və bu bir neçə gün ərzində uşaqların başına nə desən gələ bilər, o cümlədən onlar insan alverinin qurbanı da ola bilərlər. Ona görə biz və siz, bütün cəmiyyət insan alverinin bu yeni, müdhiş formalarına hazır olmalıyıq. Olmalıyıq ki, onlarla vaxtında mübarizə apararaq bunun qarşısını ala bilək. Diqqətinizə görə minnətdaram.

Sədrlik edən. Sağ olun. Fərəc Quliyev.

F.Quliyev. Təşəkkür edirəm, Ziyafət müəllim. Mən Vilayət müəllimə təşəkkür edirəm, çox əhatəli bir hesabat verdi. Görülən işlər göz qabağındadır. Əslində keçən illərlə müqayisədə bütün sahələrdə xeyli dərəcədə irəliləyiş vardır. Bu hesabatda da öz əksini tapıb. Azərbaycan polisinin gördüyü işlərin nəticəsində bütün sahələrdə olduğu kimi bu sahədə də irəliləyiş var. Hərçənd bəzən polisin əməyi nəinki qiymətləndirilmir, polis öz işinin öhdəsindən gələndə ona qarşı sosial şəbəkələrdə hörmətsiz, təhqiramiz ifadələr işlədirlər. Mən burada ombudsmanın çıxışı zamanı da bu məsələyə toxunmuşdum ki, biz vətəndaşlara polis tərəfindən bir basqı olanda hüququn müdafiəsi haq-

qında danışıriq, amma polisə qarşı hörmətsizlik, onun şərəf və ləyaqətini tapdalayan hadisələr olanda, bu, media-ya aid deyil, amma bəzən mediada da susurlar. Polislərin də haqqı müdafiə olunmur, bu, doğru deyil. Mən, hətta misal da çəkmişdim ki, polisin başından papağı götürüb yerə ata bilən adam olurdu, ondan sonra yaxşı şərait yaradıb xaricə göndərdilər. Belə adamlara güzəşt eləmək olmaz. Bəlkə mən mövzudan bir az uzaqlaşdım. Amma bütün bu uğurlar, nazirliyin işinin uğurları göz qabağındadır.

Mən bir neçə məsələyə toxunmaq istəyirəm. Birincisi, uşaqlarla bağlıdır. Küçələrdə bəzən avtomobillərin şüşələrini silməyə çalışan balaca qız, oğlan uşaqları ilə rastlaşırıq. Bu, əlbəttə, xeyli dərəcədə azalıb. Onlara rast gələndə düşünürsən ki, bəzi tədbirlər görmək mümkündür. Məsələn, hesab edirəm ki, xüsusi müəssisə hazırlayıb orada bu uşaqlara icbari qaydada sənət öyrətmək mümkündür. Məsələn, oğlan uşaqlarına kompüter, soyuducu, avtomobil təmirini, çilingərliyi və sair öyrətmək mümkündür. Qızlara toxuculuq sənətini, dərzilik və sair öyrətmək mümkündür. Onlar burada qalarlar, həm nəzarətdə saxlamaq mümkündür, həm də bu insanların hamısı deyək ki, vahid bir səbəbdən evdən çıxmırlar. Bəziləri, doğrudan da, evində ehtiyacı vardır və bir tikə çörək üçün çıxır, pul qazanmaq istəyir. Onlara təqaüd formasında bir vəsait ayırmaq da mümkündür. Deyək ki, birini həbs eləyib həbsxanaya qoyanda bir ayda 588 manata qədər ona vəsait xərclənir. Amma adam həm faydalı şəkildə hazırlanar, həm də əlində sənəti olar. Evinə də bir 5 manat pul aparmaq imkanı olar. Mən bilmirəm, bəlkə də qanunvericilikdə dəyişikliklər eləməklə belə müəssisələrin açılması mümkündür, yoxsa yox? Amma mənə, bir şey düşünmək lazımdır. Düzdür, reabilitasiya ilə bağlı bəzi işlər

görülübür. Bəzilərinin himayəyə, qəyyumluğa verilməsi ilə bağlı Vilayət müəllim dedi. Amma mənə, bəzi uşaq-lara icbari qaydada sənət öyrədilməsi, faydalı iş əmsalını artırmaq, onları faydalı vətəndaşa çevirmək üçün yollar tapmaq lazımdır.

İkinci məsələ. Bəzən mətbuatda görürsən ki, insan alveri ilə bağlı bəzi məkanlar, ünvanlar göstərilir. Sonra məlum olmur ki, burada belə bir hadisə var, ya yoxdur. Mənə, ictimaiyyət, həm də Daxili İşlər Nazirliyi mətbuat-la elə işləməlidir ki, bu məlumatlar doğrudursa, dərhal ölçü götürülməlidir. Əgər doğru deyilsə, o məlumatları verənlər haqqında ölçü götürülməlidir ki, kimsə yerindən durub sahibkarların işlərinə xələl gətirməsin. Sahibkarların ünvanı haqqında müəyyən məsələlər deyiləndə sonra, təbii ki, onların işinə zərər gəlir. Mən hesab edirəm ki, bütöv-lükdə görülən işlər çox uğurludur, faydalıdır. Təşəkkür edirəm və bundan sonra da Daxili İşlər Nazirliyinin əmək-daşlarına, Vilayət müəllim başda olmaqla uğurlar arzula-yıram. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qüdrət Həsənquliyev.

Q.Həsənquliyev. Sağ olun, Ziyafət müəllim. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli deputat həmkarlarım, media nümayəndələri! Doğrudan da, biz hər zaman millət vəkilləri olaraq Daxili İşlər Nazirliyinin daha yaxşı və səmərəli fəaliyyət göstərməsini istəyirik, bu istiqamətdə təkliflər səsləndiririk. Amma mən bu gün başqa bir məsələyə diqqət yetirmək istəyirəm.

Bizim hər zaman özümüzü güvənli və rahat hiss etmə-miz hüquqmühafizə orqanlarının, xüsusilə polisin fəaliy-yətindən çox asılıdır. Polis tək cə cinayətkarlığa qarşı mübarizə aparmır. Lazım olanda əsgər kimi döyüşür və döyüşəcək. Mənim iki qardaşım da polis olub, həm də

müharibə veteranlarıdır. Polis olmaq şərəfli olduğu qədər də çətin peşədir. Hamı ailə ilə bayram edəndə, onlar gücləndirilmiş iş rejimində çalışır, gecə yuxunun şirin yerində hadisə yerinə getməli, ailə, dost tədbirlərini bəzən yarımçıq tərk etməli olurlar. Ən əsası ölkənin inkişafı üçün ictimai asayışı və sabitliyi təmin edirlər.

Amma gəlin görək hər zaman həyatında təhlükə ola biləcək cinayət-axtarış şöbəsinin zabiti nə qədər maaş alır? Məndə olan məlumata görə, Ziyafət müəllim, 523 manat. Digər polis nəfərləri isə daha az. Düşünürəm ki, bu kifayət qədər az maaşdır. Biz çalışmalıyıq ki, əgər may ayında büdcəyə baxacağıqsa, mütləq polis əməkdaşlarının əmək haqqının ən azı iki dəfə artırılmasına nail olaq. Düşünürəm ki, bu barədə Daxili İşlər Nazirliyinin özü də təşəbbüs göstərməlidir və Nazirlər Kabineti qarşısında bu məsələni qaldırmalıdır. Özü də təkcə polis əməkdaşlarına yox, mən hesab edirəm ki, bu gün Fövqəladə Hallar Nazirliyinin əməkdaşlarının da əmək haqları olduqca azdır. Məndə olan məlumata görə orta aylıq əmək haqqı təqribən 350 manatdır. İndi mən deputat həmkarlarıma müraciət edirəm. Yəni 350 manat ilə indiki dövrdə necə yaşamaq və ailə saxlamaq olar. Buna görə də, xüsusilə də bu strukturların, dövlət orqanlarının əmək haqqlarının artırılmasına ciddi ehtiyac var.

Mən sonda Daxili İşlər Nazirliyinin əməkdaşlarına uğurlar arzulayıram. Burada mənim hörmətli həmkarlarım tərəfindən məsələlər qaldırıldı. Hesab edirəm ki, onlar da mütləq nəzərə alınacaq və bəzi məsələlərlə əlaqədar olaraq polis vaxtında ictimaiyyəti məlumatlandıracaq ki, bu da bəzən yersiz və əsassız söz-söhbətlərin yaranmasının qarşısını almış olacaq. Ümumən, mən hesab edirəm ki, bu məlumatı qəbul edirəm və onlara işlərində uğurlar ar-

zulayıram. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Tahir Kərimli.

T.Kərimli. Təşəkkür edirəm. Mən də İnsan alverinə qarşı mübarizə üzrə Milli Koordinatorun məlumatını yüksək qiymətləndirirəm. Demək olar ki, hər il bu mövzu ilə bağlı mən çıxış edirəm. Amma deməyi özümə borc bilirəm ki, indiki məlumatda xeyli üstünlüklər də vardır. Məsəl üçün, bu məlumatlarda qrafiklərlə və eyni zamanda, diaqramlarla insan alveri ilə bağlı bütün dinamika müsbətinə, mənfisinə qədər öz əksini tapıb. Bu çox gözəldir. Həm tanış olmağı asanlaşdırır, həm də hər şeyi aydın şəkildə göstərir. Eyni zamanda, hesabatda görülən qanunvericilik tədbirləri, profilaktika, maarifləndirmə işləri haqqında məlumat var. Çox xoşdur ki, 2000-dən yuxarı görüş keçirilib. 80 mindən yuxarı məktəbli ilə profilaktik iş, maarifləndirmə işi aparılıb. Dövlət orqanları, qeyri-hökumət təşkilatları və mətbuatla birlikdə bir sıra tədbirlər həyata keçirilib. Eyni zamanda, burada beynəlxalq münasibətlər sahəsində işlər də, məcburi əmək ilə bağlı məsələlər də öz əksini tapıb. Cinayətin təqibi və qurbanları ilə bağlı da. Yəni mən, həqiqətən də, bunu yüksək qiymətləndirirəm. Eyni zamanda, hesab edirəm, doğrudan da, baxmayaraq, deyək, tikintilərdə yoxlamalar qadağan olunub, amma mənim üçün onu qeyd etmək çox xoşdur ki, tikinti sahələrində əvvəlki illərə nisbətən azyaşlıların istismarı azalıb. Bu faktdır, öz müşahidələrim və sorğularım da bunu göstərir. Doğrudan da, bu məsələlər var, amma bir qədər də çalışmaq lazımdır. Xüsusən bu sahədə sahə müvəkkillərinin üzərinə iş düşür, gecə klublarına, nə bilim masaj salonlarına, bunlara da bəzən diqqəti artırmaq lazımdır.

Eyni zamanda, bizim qanunvericilik orqanı kimi bu sahədə köməyimiz, yararımız olmalıdır. Mən vaxtı ilə bura-

da, komitə iclasında ərəblərlə, üzr istəyirəm, bizim millətdən olan əks cinsin nümayəndəsinin məsələsini qaldırdım. Çox pis əks-səda verib və indi hazırda mənim öz yaşadığım binada bu, davam edir. Təsəvvür edin ki, hamı sözünü deputata deyir, amma mən bilmirəm kimə deyim, orada xalq var, camaat var. Həmin otaqda, indi hostel deyirlər, nə bilim mehmanxanaya çeviriblər. 2017-ci ilin aprel ayında qanunvericilikdə dəyişiklik olundu ki, çox-mənzilli binalarda, deməli, qeyri-yaşayış sahəsinə çevirmək üçün icazə lazım deyil. Amma əvvəllər biz bilirdik, eyni zamanda, bu qanundur, qonşuların mənafeyi, hüququ nəzərə alınmalıdır. Eyni zamanda, bunun ayrıca yolu olmalıdır və yaxud birinci mərtəbədə yerləşməlidir. Təsəvvür edin ki, bir balaca abır-həyamız var, tökülüb. İndi biz hamımız, bütün qonşular oradan köçüb getmək fikrinə düşmüşük. Çünki hər yerə müraciət etmişik, heç bir tədbir görülmür. Kim isə özünü hüquqdan, qanundan üstün tutur. Ona görə mən Vilayət müəllimdən xüsusi xahiş edirəm ki, bunu nəzarətə alsın. Çünki ora mərkəzi küçədir, Zərifə Əliyeva küçəsidir, bəzən başqa dövlətin rəhbərləri, öz dövlət başçımız oradan keçir. Orada küçəyə çıxma bilərlər və sair narahatçılıqlar ola bilər. Mərkəz olduğuna görə orada çoxlu belə yuvalar düzəldirlər və şübhəsiz ki, bunlar insan alveri yuvalarıdır. Təcrübə də göstərdi, bununla bağlı misal gətirdim. Bütün bunlara baxmayaraq, doğrudan da, bir daha yüksək qiymətləndirirəm, daxili işlər orqanlarının işi, həqiqətən də, təqdirəlayiqdir. Eyni zamanda, Fərəc bəyin sözünün davamı olaraq demək istəyirəm ki, doğrudan, baxmayaraq, sosial şəbəkələrin özləri bu insan alveri ilə bağlı bəzən çox pis reklamlar aparır. Amma görəndə ki, bir polis nəfəri kimə isə ehtiyacı olana kömək edir və bu sahələrdə fədakarlıq edir, doğrudan da, insan

qürur duyur. Çünki həmin polis nəfəri öz sinəsində, çiyində dövlətimizin gerbini daşıyır. Eyni zamanda, bir sıra həbsdən azad olunmuş, azadlıqdan məhrum etmə cəzasını çəkib qurtarmış şəxslərin də sonradan iş ilə təmin olunması üçün mən hesab edirəm ki, Fərəc bəyin dediyi kimi, bir müəssisənin yaradılması, onların orada hansısa işlə təmin olunması yaxşı olardı. Təşəkkür edirəm, sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Araz Əlizadə.

A.Əlizadə. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim, mənə söz verdiyinizə görə minnətdaram. Çox gözəl bir hesabat idi, hər şey əhatə edilib. Görünür ki, dövlət bu məsələyə çox böyük fikir verir, çoxlu maliyyə dəstəyi var və insan alverinə qarşı ciddi mübarizə gedir.

Mənim sözüm ayrıdır. Sözüm ayrıdır ki, mən hesabatda Azərbaycanın daxilində, gündəlik məişətdə olan insan alveri haqqında heç nə eşitmədim. Biz turizmi inkişaf etdiririk, mən buna çox sevinirəm. Mədəniyyətimizi inkişaf etdirməliyik, təbiətimizi dünyaya göstərməliyik. Lakin bu, nəyə çevrilir? Yavaş-yavaş Azərbaycanda seks turizmi inkişaf etməyə başlayır. Nədir, biz Tailandla, Filippinlə rəqabətə girmək istəyirik? Onsuz da bunu bacarmayacağıq. Gəlirlər, bu da insan alveridir, pul və sair ilə qızlarımızı yoldan çıxarırlar və sair. Mənə elə gəlir ki, buna qarşı ciddi mübarizə aparmaq lazımdır.

Tahir müəllimin dediyi bir məsələyə mən də öz münasibətimi bildirmək istəyirəm. Məsələn, Rusiyada icazə vermişdilər ki, çoxmərtəbəli binalarda hostel yaransın və sair. Lakin gördülər ki, bunun böyük fəsadları olur, insanlar öz evlərində rahat yaşaya bilmirlər. Rusiya Dövlət Duması qərar qəbul etdi ki, hostellər ancaq birinci mərtəbədə olar və o şərtlə ki, ora ayrı giriş olsun. Mənə elə gəlir, biz də bu qanunu qəbul etməliyik ki, insanlar öz evlərində əziy-

yət çəkməsinlər. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Siyavuş Novruzov.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, hörmətli Ziyafət müəllim. Məruzədə qeyd olundu, həmçinin Vilayət müəllimin çıxışında, bizə təqdim olunan hesabatda da hüquq mühafizə orqanlarının, xüsusilə Daxili İşlər Nazirliyinin bu sahədə apardığı işlər, bunun qarşısının alınması ilə bağlı görülən tədbirlər haqqında geniş məlumat verildi. Mən hesab edirəm, bu qənaətbəxşdir. Bu, ildən-ilə daha da yaxşılaşır. Nəzərə alsaq ki, elə ildən- ilə də bu məsələlər çətinləşir, o baxımdan biz əl-ələ verərək bu məsələlərin qarşısının alınması üçün birgə fəaliyyət göstərməliyik. Burada ictimai dəstəyin də, ictimai təşkilatların da, qanunvericiliyin də və hüquq mühafizə orqanlarının da böyük rolu var. Biz, əsasən, bunu yaradan səbəblərə və aradan qaldırılması üçün atılan addımlara nəzər salmalıyıq. Bu gün insan alverini yaradan səbəblərin əsası baş verən müharibələrdir, aclıqdır, səfalətdir və miqrasiyadır. Biz əhatəmizə nəzər salsaq, görürük ki, bu gün dünyanın bir çox yerlərində ciddi müharibələr gedir, miqrantlar başqa-başqa ölkələrə üz tuturlar və onun nəticəsi olaraq insan alverinə şərait yaranır. Əgər 10 il, 15 il bundan qabaq bu proseslər yox idisə, indi bu proseslər daha da artıbdır və hesab edirəm ki, bizdən asılı olmayan səbəblər var. Bu gün daxili işlər orqanlarımız bizdən asılı olmayan səbəblərin nəticəsi olan insan alverinə qarşı mübarizə aparırlar. Yəni bu, Azərbaycanın daxili ilə bağlı deyil, xaricdən daxil olan, gələn o insanların hesabına belə proseslər ortaya çıxır.

İkinci tərəfdən, bu, 3 istiqamətdədir. Birinci istiqamət, insan orqanlarının alveridir, ikincisi, qeyri-qanuni əməyə cəlb olunmadır, üçüncüsü, burada həmkarlarım tərəfindən qeyd olundu, mən də hesab etmirəm ki, Azərbaycanda

belə hallar turizm sahəsində baş verir. Dünyanın hər yerində var, amma Azərbaycanda bunun qarşısı kifayət qədər alınır. Həm milli-mənəvi, həm qanunvericilik, həm də aparılan işlər baxımından insan orqanlarının satılması və digər məsələlər də öz həllini tapır. O baxımdan buna qarşı mübarizə aparmaq üçün biz ciddi şəkildə, yenə deyirəm, əl-ələ verib bu işin öhdəsindən gəlməliyik. 10 minlərlə insan bu gün Qırmızı dənizdə, yaxud Aralıq dənizində itir, yoxa çıxır və onların hamısı insan alverinin qurbanına çevrilirlər. Orqanların transplantasiyası ilə bağlı qurbana çevrilirlər. Ərəbistan yarımadasına nəzər salsaq, burada kifayət qədər insanların itkin düşməsi, ümumiyyətlə, yoxa çıxması prosesinin şahidi oluruq. Belə vəziyyətdə Asiya ilə Avropanın qovşağında yerləşən Azərbaycanda bunun təsiri istər-istəməz özünü göstərir. O baxımdan da biz var qüvvəmizlə çalışmalıyıq ki, orada olan hadisələr Azərbaycana idxal edilməsin və bunun qarşısı alınsın. Bu gün kifayət qədər alınır, amma biz, ayrı-ayrı dövlət orqanları söylərini birləşdiməlidir.

Mən hesab edirəm ki, biz gələcəkdə bu hesabatların formasına da baxmalıyıq. Bəlkə biz burada bununla əlaqədar Dövlət Miqrasiya Xidmətinin də, digər strukturların da hesabatını dinləyək. Çünki bunlar bir yerdə, qarşılıqlı iş aparırlar və yenə deyirəm qeyri-hökumət təşkilatları, Milli Məclisin özü də bu məsələyə ciddi dəstək verməlidir. Burada baş verən hər bir hadisə hər bir azərbaycanlının daxili işidir. Bu, təkcə Daxili İşlər Nazirliyinin işi deyil, hər bir Azərbaycan vətəndaşı buna qarşı mübarizə aparmalıdır, çünki hansı isə hallarda özü də bu cür qurbana çevrilə bilər. Ona görə də, mən hesab edirəm ki, biz səs verək, qəbul edək.

Ziyafət müəllim, bir təklifim də ondan ibarətdir ki,

bilirsiniz ki, indi ölkəmizdə çox böyük tədbirlər keçirilir. Hər yerdə toplantılardır, Milli Məclisin deputatları da ayrı-ayrı seksiyalarda iştirak edirlər. İndi ölkəmizdə Qlobal Bakı Forumu keçirilir, çoxlu ölkələrdən insanlar gəlib. Dünən möhtərəm cənab Prezidentimizin rəhbərliyi altında çox geniş açılış oldu. Biz orada Azərbaycanın ərazi bütövlüyü Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə, Azərbaycanın perspektiv inkişafı ilə əlaqədar gözəl məruzələrə qulaq asdıq. Bizim həmkarlarımızın bir çoxu gələn qonaqlarla birgə ayrı-ayrı seksiyalarda iştirak etməlidir. O baxımdan, əgər deputat həmkarlarımız məsləhət bilirsə, razılıq verirsə, səs verək hesabatı qəbul edək və günortaya qədər fasiləsiz işləyək. Əgər mümkündürsə, icazə verilsə, bu tədbiri bu cür həll edək. Sağ olun.

Sədrlik edən. Çox təşəkkür edirəm, Siyavuş müəllim. Əgər etiraz yoxdursa, edilən çıxışların ümumi cizgiləri, demək olar ki, məlumdur. Vilayət müəllim də orada müəyyən məsələləri qeyd edir. Əgər etiraz etməsəniz, biz çıxışları dayandıraq.

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Qənirə xanım, təkid edirsiniz? Buyurun. Qənirə xanım da çıxış etsin.

Q.Paşayeva. Çox sağ olun. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri, mətbuat nümayəndələri! Mən də Milli Koordinatorumuzun illik məlumatını çox yüksək qiymətləndirirəm, çox böyük, önəmli işlər görülüb. Amma bir neçə məsələni xüsusi vurğulamağı özümə borc bilirəm. Bu məruzəni çox diqqətlə oxuduq. Vurğulanır ki, Vilayət müəllim, əksər ölkələrdə insan alveri qurbanlarının sayının artması müşahidə olunur. Bizim ölkəmizdə də bu müşahidə olunurmu? Yəni bu qədər səmərəli işlər görülür, çoxlu sayda tədbirlər həyata keçirilir. Əgər görülən bu

işlərin müqabilində bizim ölkədə də bu, artırsa, səbəblər nədir, bunu bilmək istəyərdik.

İkinci bir məsələ. Mən maarifləndirmə ilə bağlı məsələyə toxunmaq istəyirəm. Sizin rəhbərliyiniz ilə, Təhsil Nazirliyi, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, məktəblərlə birgə çox işlər görülür, layihələr həyata keçirilir biz onların bəzilərində iştirak edirik. Amma bir gerçək var ki, bu gün insanlarımız, gənc nəsillərimiz daha çox televiziya baxırlar. Orada maarifləndirmənin geniş aparılması, sosial çarxların daha çox, “prime time” deyilən, xüsusi o diqqət çəkilən zamanlarda verilməsi məsələsinə diqqəti ayırısaq, – çünki bu sosial çarxlar çox vacibdir, – yaxşı olar. İnsan alveri qurbanlarını gözləyən təhlükələr, kriminal şəbəkə hansı metodlardan istifadə edir, dövlət tərəfindən hansı müdafiə üsulları var, bununla bağlı işlər də bax, bu istiqamətdə sosial çarxların artmasına ciddi ehtiyac var. Mən, eyni zamanda, televiziyaçılarımıza da bu çağırışı səsləndirmək istəyirəm ki, bu istiqamətdə sosial çarxları daha çox vermək lazımdır. Çünki bu gün bütün dünya maarifləndirmədə bu reallığı qəbul edir ki, televiziyalarda bu iş sosial çarxlar vasitəsi ilə daha səmərəli ola bilər. Televiziyaçılarımıza da buradan bu müraciəti səsləndirək ki, hazırlanmış çarxlar daha çox təqdim olunsun, amma bu istiqamətdə çarxların artmasına da çox ehtiyac var.

İkinci vurğulayacağım məsələ məcburi əməyin qarşısının alınması sahəsində tədbirlərdir. Əslində, Vilayət müəllimlərinin hazırladığı hesabat bəzi məsələləri görməmişə yol açır. Məsələn, çox maraqlı bir fakt var. Həmkarlarım müxtəlif məsələlərə toxundular. Məsələn vurğulanır ki, Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyinin Əmək Münasibətlərinin Monitoring Mərkəzi

tərəfindən aparılan monitorinqlərdə, sadəcə, 79 tikinti obyektində 946 nəfərin, yəni təqribən 1000 nəfərin əmək və ya xidməti müqavilə olmadan çalışdığı aşkar edilib. Cənab Prezident tərəfindən iş adamlarına, sahibkarlara hər cür şərait yaradılır, yoxlamalar dayandırılıb. Amma görünən odur ki, bəzi iş adamları, sahibkarlar da var, bundan sui-istifadə edirlər və bu cür hallara yol verirlər. Biz bu insanları daha çox qorumalıyıq. Bu insanlar sabah pensiyaya çıxanda bunların hüquqları nə olacaq, bunlar necə pensiya alacaqlar? Ona görə biz, sadəcə, bunu vətəndaşın üzərinə qoymaq ki vətəndaş öz hüquqlarını qorusun, bəzən işə o qədər ehtiyacı olur, bu şərtləri qəbul etməyə məcbur qalır. Bu məsələlərdə də mən gördüm ki, tədbirlər, işlər gücləndirilir, amma buna daha çox diqqət etməliyik.

Uşaqlarla bağlı məsələ, burada həmkarlarım bu gün vurğuladılar ki, 450 uşaq müəyyən edilib və onların valideynləri ilə müəyyən işlər aparılıb, inzibati tənbeh tədbirləri görülüb. Məncə, bu məsələdə təhsil müəssisələrinin üzərinə də ciddi məsuliyyət düşür. Çünki bu uşaqların hamısı təhsil müəssisələrində, əslində, təhsildə olmalı idilər və buna da önəm verməliyik. Yəni ailələrlə, valideynlərlə iş ilə bərabər, niyə bu 450 uşaq təhsil müddətində kənarında olub? Bu məsələlər də çox vacib məsələlərdir.

Bir də həmkarım Fazil müəllim vurğuladı. Məsələn, bu 450 uşaq daha çox nədən, hansı səbəblərlə küçələrdədir. Bu da bir araşdırılmalıdır. Əgər, doğrudan da, bu fakt araşdırılıb ortaya çıxarılsa, bunlar daha çox dağılmış ailələrin övladlarıdır. Müəyyən mənada bu istiqamətlərdə proqramların artmasına ehtiyac var və həmkarım Fazil Mustafanın söylədiyi o aliment fondunun yaradılması məsələsini mən də bir neçə dəfə parlamentdə səsləndirmişdim. Hesab edirəm ki, buna çox böyük ehtiyac var. Bu

məruzəni dəstəkləyirik, görülən işləri qiymətləndiririk, təbliğat işlərində hər zaman yanınızdayıq. Bu, bizim ümumi işimizdir.

Sədrlik edən. Sağ olun, Qənirə xanım. Əgər etiraz etməsəniz, çıxışları dayandıraq. İndi Vilayət müəllimə söz verək, deyilən fikirlərlə bağlı münasibət bildirsən, ondan sonra səsverməni keçiririk. Buyurun, Vilayət müəllim.

V.Eyvazov. Hörmətli millət vəkilləri, maraqlı suallara görə çox sağ olun. Birincisi, Mələhət xanımın sualına münasibət bildirmək istəyirəm ki, hər zaman, həm qanunvericilik bazasının hazırlanmasında, həm də formalaşdırılmasında yanınızda olmusunuz. Lakin Sizdən əlavə olaraq bizim təbliğat işlərinin düzgün aparılmasında və eyni zamanda, bu gün səsləndirilən fikirlərin də qanun halına salınıb işimizdə əsas tutulmasında yardımçı olmağınızı xahiş edərdik. Bir neçə millət vəkili çığışında uşaqların həm cinsi istismar, həm də məcburi əmək məqsədi ilə cinayətin qurbanına çevrilməsi qeyd olundu. Əslində, bu gün burada səsləndirildi, İnsan Alverinə qarşı Mübarizə üzrə Milli Fəaliyyət Planının da nəzərdə tutduğu kimi, 14 dövlət qurumu bizimlə birgə bu cinayətlərə qarşı mübarizə aparır, fəaliyyət göstərir. Orada sadaladığınız qurumların hamısı, həm Təhsil Nazirliyi, həm Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi, həm də Səhiyyə Nazirliyi təmsil olunur. Müəyyən olunan 450 uşağın, həqiqətən də, məcburi əməyin, yaxud da insan alverinin qurbanı olması faktı təsdiqini tapmayıb. Onların təhsildən yayınması faktı ilə əlaqədar müvafiq tədbirlər görülür. Eyni zamanda, Daxili İşlər Nazirliyinin yetkinlik yaşına çatmayanların işləri üzrə müvafiq sahəyə cavabdeh olan əməkdaşlar var və həmin əməkdaşlar da məsuliyyət daşıyırlar. Yəni bir növ biz özümüz də bu problemin həllində məsuliyyət

daşıyırıq. Uşaqların cinayətin qurbanı olmaması üçün davamlı iş görülür. Təkcə insan alveri cinayətləri, Milli Fəaliyyət Planı ilə bağlı deyil, digər sosial problemlərlə bağlı olan planlar da, tədbirlər də nəzərdə tutulur.

Elmira xanımın səsləndirdiyi fikirlə bağlı deyim ki, Azərbaycanda 2005-ci ildən sonra insan orqanlarının transplantasiyası ilə bağlı cəmi 3 cinayət faktı qeydə alınıb. Hesabatda qeyd olunmadı, ona görə ki, bu il belə bir fakt qeydə alınmayıbdır. Əslində, bu insan alverinin bir növüdür və hər zaman nəzarətdə saxlanılır. Eyni zamanda, mən onu da diqqətə çatdırmaq istəyirəm ki, təbliğat, həqiqətən də, bu gün bir neçə dəfə qeyd olundu, səhv, yanlış məlumatların geniş yayılması bir çox sahələrdə, o cümlədən bu sahədə də mövcuddur. Hətta böyrəklərin, bəzən hansısa bir orqanın satılması ilə əlaqədar məlumatlar gədir. Amma bildirmək istəyirəm ki, həmin məlumatlar yoxlanılıb və Azərbaycanda hansısa vətəndaşın öz orqanını satmaq istəməsi barədə heç bir məlumat təsdiqini tapmayıbdır.

Uşaqların dilənçiliklə məşğul olmaları ilə bağlı. Dərindən yayınanlar arasında, əlbəttə ki, dağılmış ailələrin övladları olanlar da var. Lakin bəzi uşaqlar, bəzi vətəndaşlarımız da var ki, onlar dilənçiliyi bir növ özlərinə sənət seçiblər. Təəssüf ki, belələri də var. Həmin şəxslərlə, valideyn və uşaqlarla bağlı dövlət tərəfindən kifayət qədər sosial tədbirlər görülür və digər uşaqlarla bağlı da tədbirlər görülür. Hesab edirəm ki, əgər müqayisə etsək, bu problemə Azərbaycanda daha ciddi yanaşılır və bir çox ölkələrlə müqayisədə bizim əldə etdiyimiz uğur daha böyükdür.

Əgər hər hansı bir sual qaldısa. Üzr istəyirəm, hostellərlə bağlı narahatlıq başa düşüləndir. Lakin hostellərlə bağlı burada inzibati, yəni hüquqi tədbirlərdən başqa bir

az izahedici tədbirlər də olmalıdır. Bilirsiniz ki, sahibkarlıqla məşğul olan şəxslərin fəaliyyətinə müdaxilənin qarşısının alınması haqqında müvafiq sərəncam, tapşırıq var, qanunda da əksini tapıbdir. O problemlərin həll olunması mümkündür. Təkcə inzibati yolla deyil, izahedici işlərlə də yəqin ki, sizinlə birgə o problemlərin aradan qaldırılmasına nail ola bilərik. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Əgər başqa fikir yoxdursa, onda, xahiş edirəm, Milli Koordinatorun məlumatına münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.09 dəq.)
Lehinə	100
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	100
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Vilayət müəllim, təbrik edirik, işlərinizdə uğurlar arzulayırıq.

Növbəti məsələ. “Azərbaycan Respublikası Hökuməti ilə Paraqvay Respublikası Hökuməti arasında diplomatik, rəsmi və ya xidməti pasportlara malik şəxslər üçün viza tələbinin qarşılıqlı olaraq aradan qaldırılması haqqında” Sazişin təsdiq edilməsi barədə qanun layihəsi. Səməd müəllim, buyurun.

S.Seyidov, *Milli Məclisin Beynəlxalq Münasibətlər və parlamentlərarası əlaqələr komitəsinin sədri.*

Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. Biz parlamentimizdə bu cür qanun layihələrini həm çox müzakirə, həm də qəbul etmişik. Bir neçə müddət bundan əvvəl Azərbaycan –

Çin, Azərbaycan – Avropa Birliyi və Azərbaycan – Latın Amerikas1 arasında münasibətlər inkişaf xətti ilə cərəyan edir. Elə bir neçə gün bundan əvvəl Argentina, bu gün Braziliya nümayəndələri Azərbaycandadır. Bu nöqtəyi-nəzərdən Latın Amerikas1 içərisində böyük əhəmiyyət kəsb edən Paraqvayla belə bir qanun layihəsinin müzakirə və qəbul edilməsi çox vacibdir.

Həm diplomatik, həm rəsmi, həm də xidməti pasportlara malik olan şəxslərin vizasız getməsi bizim əlaqələrimizi genişləndirir. Qanun layihəsində görürsünüz ki, “diplomatik, rəsmi və xidməti pasportlar” yazılıb. Bu, heç kimdə problem yaratmasın. Ona görə ki, Azərbaycanda diplomatik və xidməti pasportlar var. Paraqvayda rəsmi pasportlar mövcuddursa, onların qanunvericiliyində bu məsələ nəzərə alınacaq. Ona görə, təbii, komitəmiz tərəfindən bu sənədin müzakirə olunması və bu gün qəbul olunması tam məqsədamüvafiq hesab olunur. Mən də həmkarlardan bunu qəbul etməyi xahiş edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Təklif var, səsə qoyulsun. Buyurun, xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.11 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. “Kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyi-

şiklik edilməsi barədə qanun layihəsi.

Hörmətli həmkarlar, icazə versəydiniz, bu barədə mən məlumat verərdim. Mövcud qanunvericiliyə əsasən kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat subyektlərinin hərbi qulluqçularının pensiyası onların xidmətdən tərxis olduğu günə aldıkları pul təminatları ilə hesablanır. Azərbaycan Respublikası Qanununun 20.3-cü maddəsinə müvafiq olaraq kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat subyektlərinin hərbi qulluqçularına pensiya təyin edilən zaman onların xidmətdən tərxis olunan gündən aldıkları miqdarda bütün növ pul təminatı, ərzaq payı əvəzinə verilən pul kompensasiyalarından başqa digər növ kompensasiya, birdəfəlik ödəmələr və müavinətlər istisna olmaqla, nəzərə alınır və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununa istinad edilir.

“Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1.0.5-ci maddəsində pul təminatının anlayışı verilmişdir. Belə ki, pul təminatı dedikdə hərbi qulluqçuların hərbi xidmətdən buraxıldığı günə aldıkları miqdar, sonrakı artımlar da nəzərə alınmaqla, aylıq vəzifə maaşı, rütbə maaşı, xidmət illərinə görə əlavə, ərzaq payı əvəzinə verilən pul kompensasiyası, vəzifə maaşından hesablanan digər əlavələr, büdcədən kənar vəsaitlər hesabına hesablanan əlavələr və digər ödənişlər istisna olmaqla, artımlardan ibarət olan məbləğ başa düşülür.

Əlbəttə, qeyd edilənlərdən də görünür ki, büdcədən kənar vəsaitlər hesabına hesablanan əlavələr və digər ödənişlər “Kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat fəaliyyəti haqqında” Qanunda nəzərə alınmamışdır. Qanunvericilik texnikası baxımından və “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişikliklər edilməsi barədə Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 30 noyabr tarixli

Qanunun icrası ilə əlaqədar 20.3-cü maddə “Əmək pensiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununun 1.0.5-ci maddəsinə uyğunlaşdırılır. Hesab edirəm ki, kəşfiyyat və əks-kəşfiyyat subyektlərinin sosial təminat baxımından daha təminatlı olması üçün bu qanunun çox böyük əhəmiyyəti var. Ona görə, xahiş edirəm, qanuna müsbət fikir bildirəsiniz.

Qanun layihəsi ilə bağlı çıxış etmək istəyən varmı?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Yoxdur. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.14 dəq.)
Lehinə	92
Əleyhinə	0
Bitərəf	1
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. “Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 31 may tarixli 336-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Komitə sədri Aqiyə Naxçıvanlı. Buyurun, Aqiyə xanım.

A.Naxçıvanlı, *Milli Məclisin Ailə, qadın və uşaq məsələləri komitəsinin sədri.*

Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri. Gündəlikdə olan 5-ci məsələ ilə əlaqədar bildirmək istəyirəm ki, Milli Məclisə Azərbaycan Respublikası Prezidenti

cənab İlham Əliyevin qanunvericilik təşəbbüsü ilə 2019-cu il aprel ayının 15-də “Azərbaycan Respublikasının 2002-ci il 31 may tarixli 336-IIQ nömrəli Qanunu ilə təsdiq edilmiş “Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamə”də dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi daxil olmuşdur. Qanun layihəsinə əsasən Azərbaycan Respublikasının “Yetkinlik yaşına çatmayanların işləri və hüquqlarının müdafiəsi üzrə komissiyalar haqqında Əsasnamə”nin 4-cü maddəsinin 3-cü hissəsinə 212.3 rəqəmi əlavə edilir.

Təklif olunan dəyişiklik Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinə dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının 2018-ci il 2 noyabr tarixli Qanununa uyğunlaşdırılma məqsədi daşıyır. Qeyd edim ki, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsinin 212.3-cü maddəsində “Yetkinlik yaşına çatmayanlara bütün məmulatı almaqla, verməklə, bütün məmulatından istifadəni təklif və ya tələb etmək yolu ilə onların tütündən istifadə prosesinə cəlb edilməsi yüz manat məbləğində cərimələnməsi” ilə nəticələnir. Qanun layihəsi komitəmizin 2019-cu il 16 aprel tarixli iclasında qəbul edilmişdir və baxılması üçün Milli Məclisin plenar iclasına tövsiyə edilmişdir. Qanun layihəsinə səs verməyinizi xahiş edirəm. Sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Təşəkkür edirəm, Aqiyə xanım. Təklif var, səsə qoyulsun. Buyurun, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.17 dəq.)

Lehinə

97

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	97
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Mülki Prosessual Məcəlləsində, Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsində və Azərbaycan Respublikasının Cəzaların İcrası Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında qanun layihəsi. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Ziyafət müəllim, icazə versəniz, 6-cı və 7-ci məsələləri bir yerdə məruzə edərdim, çünki bir məktubda daxil olub.

Hörmətli həmkarlar, 6-cı məsələ qanunvericiliyin uyğunlaşdırılması xarakteri daşıyır. Belə ki, 2018-ci il oktyabrın 30-da Mülki Məcəlləyə dəyişiklik edilməsi haqqında qanun qəbul edilmişdir. Həmin qanunun müddələrinə əsasən səhmdar investisiya fondları ilə bağlı mübahisələrin Mülki Məcəllə ilə yanaşı, “İnvestisiya fondları haqqında” Qanuna uyğun da tənzimlənməsi öz əksini tapıb. Ləğv edilən hüquqi şəxslərə münasibətdə ləğvetmə komissiyasının səlahiyyətləri təsviyəçi və ləğvediciyə də şamil edilir.

Eyni zamanda, 7-ci məsələ ilə bağlı qeyd etməliyəm ki, Mülki Məcəlləyə dəyişiklik edilməsi haqqında 2018-ci il 30 oktyabr tarixli Qanunun icrası ilə əlaqədar “İcra haqqında”, “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında”, “Banklar haqqında”, “Sığorta fəaliyyəti haqqında” və digər qanunlarda dəyişiklik edilir. Yəni bu layihələr uyğunlaşdırma xarakterlidir və 2018-ci il 30

oktyabr tarixli Qanunun icrası ilə bağlıdır.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Qanun layihələri ilə bağlı çıxış etmək istəyən varmı?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Onda xahiş edirəm, 6-cı məsələyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.19 dəq.)
Lehinə	92
Əleyhinə	1
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Gündəliyin 7-ci məsələsi “İcra haqqında”, “Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı və dövlət reyestri haqqında”, “Banklar haqqında”, “Sığorta fəaliyyəti haqqında”, “İnvestisiya fondları haqqında” və “Qiyətlilik kağızlar bazarı haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Birinci oxunuş. Əli müəllim bu barədə məlumat verdi. Amma birinci oxunuş olduğuna görə, bəlkə kiminsə sözü var, çıxış etmək istəyir?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Yoxdursa, onda xahiş edirəm, bu qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.20 dəq.)
Lehinə	90
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	90
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. “Hərbi vəzifə və hərbi xidmət haqqında”, “Lisenzia və icazələr haqqında”, “Məktəbəqədər təhsil haqqında” və “Peşə təhsili haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Üçüncü oxunuş. İsa müəllim, buyurun.

İ.Həbibbəyli, *Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri*.

Hörmətli Ziyafət müəllim, biz artıq 2 dəfə Milli Məclisin plenar iclasında məsələni müzakirə etmişik. Burada söhbət adıçəkilən qanunlarda 2018-ci il iyunun 12-də Milli Məclisdə “Təhsil haqqında” Qanununa edilmiş əlavələrə uyğunlaşma məsələsindən gedir. Əsasən redaktə xarakterlidir. Sadəcə, məktəbəqədər təhsil sahəsində psixoloji xidmətin müəyyən olunması və təsisçi xarici vətəndaş olarsa, işçilərin say həddinin balanslaşdırılması məsələsi də əlavə olunur. Ölkəmizin milli, dövlətçilik maraqlarına tamamilə uyğundur. Qanunun məntiqinə tamamilə uyğunlaşır. Səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Üçüncü oxunuşun tələbinə görə qanun layihəsi müzakirə olunmur. Amma Fazil müəllim, deyəsən, çıxış etmək istəyir. Buyurun.

F.Mustafa. Çox təşəkkür edirəm, Ziyafət müəllim. Mən, təbii ki, qanun layihəsini dəstəkləyirəm. Amma burada yenə də səbəblər üzərində qısaca fikir bildirmək istəyirəm. Burada məktəbəqədər təhsil müəssisələrində psixoloji xidmət təklif olunur. Yaxşıdır. Amma bu kadrın hazırlanma məsələsi və başqa məsələlər elədir ki, böyük

problemlər yaradır. Hətta yerli kadrların olması məsələdə böyük problemlər yaradır. Həm də cəmiyyətin özündə o qədər məsələlər həll olunmur ki, onun bir psixoloqla, yaxud xidmətlə ortadan qaldırılması da çətin olur.

Məsələn, mən bir faktı demək istəyirəm. Azərbaycanda metroda kitab satışı qadağan olunub. Biz imkan tapdıqca, ölkədə harada yer varsa, imkan yaratmalıyıq ki, kitab satışı artırılsın. Yəni baxırıq, hər yanda siqaret satışı, qanun qəbul etsək də, vitrinlərdə yenə siqareti qoyublar, cəlb edirlər. Bunların qarşısını almaq üçün psixoloji xidmətin ən yaxşı növü əhaliyə hansısa alternativlərin stimullaşdırılmasıdır. Məsələn, niyə metroda kitab satışı qadağan olunsun? Kitabdır da, satılır, bunun nə ziyanı var? Siqaret deyil, içki deyil. Yəni ona görə biz özümüz cəmiyyətdə elə alternativlər hazırlamalıyıq ki, ayrıca bir psixoloqun hansısa məktəbdə verəcəyi xidmətdən daha çox faydalı bir təəssürat, əhvali-ruhiyyə yaransın. Bunu diqqətə çatdırmaq istəyirdim. Ziyafət müəllim, söz verdiyinizə görə, sağ olun.

Sədrlik edən. Təşəkkür edirəm, Fazil müəllim. Əvvəla, deyim ki, bu saat Bakı şəhərinin özündə kifayət qədər kitab evləri, mağazaları var və bunların sayı getdikcə artır. Təki kitab oxuyan olsun. Lazımdırsa, şəxsən mən 200–300 kitab verə bilərəm. Özü də elmi kitablardır. Kim oxumaq istəyir, gəlsin, pulsuz-parasız verim. Təki həvəs olsun, oxusunlar. Bəxtiyar müəllim Əliyev, buyurun.

B.Əliyev. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. Bu qanun birinci oxunuşda da müzakirə olunub. Bura, təbii ki, texniki düzəlişlər edilib. Çünki “Təhsil haqqında” ötən il biz Qanun qəbul etmişik. O Qanunda “təhsil müəssisələrində psixoloji xidmət təşkil edilir” maddəsi qəbul edilib və Prezidentin fərmanı ilə o Qanun qüvvəyə minib.

Orada göstərilir ki, müvafiq qanunlar bu qanuna uyğunlaşır. Bu, uyğunlaşdırma xarakteri daşıyır. Amma psixoloji xidmətlə bağlı danışılır və alternativlərdən danışılır. Bu, ona bənzəyir ki, gəlin, hüquqi xidməti, yardımını başqa nə iləsə əvəz edək, tibbi xidməti nə isə bir başqası ilə əvəz edək və sair.

Bu gün ölkədə kifayət qədər psixoloji xidməti həyata keçirə biləcək peşəkar psixoloq kadrlar hazırlanır. Amma, sadəcə olaraq, keçmiş Sovetlər İttifaqında psixologiyaya münasibət tamamilə başqa cür olduğuna görə bu gün cəmiyyətdə yanlış bir təsəvvür var. Çox təəssüf ki, bəzən elə ali təhsillilər arasında da tibb, psixiatriya ilə psixologiyanı ayırmayanlar var və bu, çaşqınlıq yaradır. Hesab edirəm ki, bu düzəlişlər, bu əlavələr hamısı doğrudur, düzgündür və dünyada qəbul olunmuş standartlar var. İnsanlarla işləyən mütəxəssislər olmalıdır və onlar da öz xidmətlərini göstərir. O başqa məsələ, bunun üçün kifayət qədər maddi-texniki baza varmı? Bu, indi-indi yaradılır və təbii ki, dövlət də buna çox diqqət ayırır, diqqət göstərir. Məktəbəqədər təhsil müəssisəsində bu, başlarsa, hörmətli Fazil müəllimin burada qaldırdığı məsələ də gələcəkdə öz həllini tapacaqdır, artıq yeniyetməlik, gənclik, digər dövrlərdə bizim əhalinin də yaşadığı bəzi o psixoloji problemlər də aradan qalxacaqdır. Mən də bu qanuna edilən dəyişikliklərin tərəfdarıyam, xahiş edirəm, bu qanun layihəsinə səs verək.

Sədrlik edən. Aqil Abbas.

A.Abbas. Təşəkkür edirəm, Ziyafət müəllim. Bir dəfə də bu məsələni qaldırdıq. Başqa millət vəkili də qaldırıb. Səs verəcəyik, iki dəfə səs vermişik. Qanun layihəsini də qəbul edirik. Amma dediyimiz qalır burada. Həqiqətən, orta məktəb uşaqlarını şikəst edirlər, bu millətin

gələcəyi olmayacaq. Hamısının bel sütunu əyilir. Deyirik, xeyri yoxdur. Bu kitabları, bu çantaları götürməkdən, hətta ataların, anaların beli əyilib. Bu nədir, bu nə məcburiyyətədir? Biz də oxumuşuq, məktəbə getmişik. Bir əncam çəksinlər. Ya bunu yüksək səviyyədə istehsal eləsinlər ki, yüngül olsun, ya da uşağı bir belə yükləmək olmaz axı. Deyirik, elə burada da qalır. Bunun üçün, İsa müəllim bir Təhsil Nazirliyi ilə bir yerdə fikirləşin. Bir belə islahat gedir. İslahatların biri də olsun uşaqların belini şikəstlikdən qorumaq.

Mənim nəvələrim məktəbə gedir, çantalarını mən götürə bilmirəm. Bu uşaqlar onu necə aparsın? Ona görə mən təkrar-təkrar deyirəm ki, buna bir son qoymaq lazımdır. Heç olmasa, növbəti tədris ilində buna fikir vermək lazımdır. İsa müəllim, bu məsələni, xahiş edirik, Təhsil Nazirliyi ilə bir yerdə bir fikirləşin. Diqqətinizə görə sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. İsa Həbibbəyli.

İ.Həbibbəyli. Öncə aydınlıq gətirmək istəyirəm ki, ölkəmizdə bir neçə ali məktəbdə, pedagoji tipli ali məktəblərin demək olar ki, əksəriyyətində məktəb psixoloqları ixtisası üzrə ali təhsilli kadrlar hazırlanır. Ölkəmizdə bu sahədə kadr qıtlığı yoxdur. Mütəxəssis var.

İkinci onu qeyd etmək istəyirəm ki, hadisələr göstərir, təhsilin bütün pillələrində, xüsusi ilə məktəbəqədər təhsildə və ümumi təhsildə məktəbdə psixoloji xidmət üzrə ştatın olması, yəni orada çalışan bir mütəxəssisin olması həddindən artıq zəruridir. Bu qanunla da onun təsbit olunması artıq orta məktəblərdə məcburi şəkildə bunun icra edilməsinə kömək edəcək. Hesab edirəm ki, bu cəhətdən bu qanun tamamilə məntiqlidir və uyğundur.

Amma “Məktəbəqədər təhsil haqqında” Qanuna bu gün edəcəyimiz əlavə alternativ variantları da məhdudlaşdır-

mır, onlara məhdudiyət qoymur. Məktəb işi ümumxalq işidir, hərə bacardığı töhfəsini verməlidir. Amma bu, məktəbdə psixoloji xidmətin ixtisarı hesabına olmamalıdır. Fazil müəllim də belə demir. Bu bir ikincisi məktəbdə tədris günlərinin azaldılması, məktəb dərslərinin poliqrafiya, nəşr səviyyəsinin daha da yaxşılaşması Təhsil Nazirliyinin gündəmindədir. Biz də bu söhbətləri aparırıq. İctimaiyyətdən gələn sədalar da var. Mən özümə borc bilirəm ki, bir daha bu məsələ ətrafında uyğun qurumlarla söhbət aparırıq. Bu, tam düzələ biləcək məsələdir. Onlar o çantanın ümumi yükünü azaltmağa kömək edə bilər. Səs verməyinizi xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Siyavuş müəllimin də deyəsən, bu, yaralı yeridir.

S.Novruzov. Təşəkkür edirəm, Ziyafət müəllim. Hörmətli İsa müəllim iki oxunuşda əhatəli şəkildə bu qanun layihəsini təqdim edib. Burada, Ziyafət müəllim, üçüncü oxunuşdur. Üçüncü oxunuşda da Siz bilirsiniz ki, nöqtə, vergül məsələsini düzəltmək olar. Orada nəyi nə eləmək, necə eləmək, nə dəyişir? Ona görə mən, xahiş edirəm, üçüncü oxunuşların hamısını səsə qoyun, qurtardı, getdi. Üçüncü oxunuşun nə müzakirəsi ola bilər? Bu, üçüncü oxunuşa gəlib çatıbsa, səs verilməlidir. Kimin nə təklifi varsa, yazılı, şifahi, bütöv şəkildə birinci, ikinci oxunuş keçibdir. Bu məsələ üçüncü oxunuşdur.

Sədrlik edən. Tamamilə doğrudur. Çox sağ olun. Bunu bayaqdan deyin də. Buyurun, qanun layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 13.30 dəq.)

Lehinə

90

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	91
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ “Fitosanitar nəzarəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda, Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətalər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsidir. Üçüncü oxunuş. Eldar müəllim, buyurun.

E.İbrahimov, *Milli Məclisin Aqrar siyasət komitəsinin sədri*.

Çox sağ olun. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli deputat həmkarlarım. “Fitosanitar nəzarəti haqqında” Qanunda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi Milli Məclisin plenar iclasında ikinci oxunuşda müzakirə edilərkən bildirildi ki, layihə komitəmizdə müzakirə ediləndə ona müəyyən düzəlişlər təklif olunmuşdu. Bu təklif layihə müəllifi ilə razılaşdırılmışdır. Düzəlişlər də aşağıdakılardır. Mən istəmirəm bu düzəlişləri maddəsi ilə sayıb sizin vaxtınızı alım. Ancaq qanun, həqiqətən, çox lazımlı bir qanundur və qanuna əlavə edilən dəyişikliklər də çox yerində olan dəyişikliklərdir. Ona görə də vaxtınızı almadan bildirim ki, burada bir neçə maddələrə düzəlişlər edilibdir. Sizdə var, özünüz bilirsiniz. Ona görə, hörmətli Ziyafət müəllim, həmkarlarımdan xahiş edərdim ki, bu qanunu səsə qoyaq.

Sədrlik edən. Çox sağ olun. Əli müəllim, əlavəniz varmı?

Yerdən. *(Eşidilmir.)*

Sədrlik edən. Buyurun, xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.32 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Hörmətli deputatlar 10–11–12–13–14-cü məsələlər bir məktubda daxil olub. Hamısı da üçüncü oxunuşdadır. Ona görə Valeh müəllim məlumat versin, ondan sonra səsverməni keçirərik. Buyurun, Valeh müəllim.

V.Əlsgərov, *Milli Məclis Sədrinin müavini, Təbii ehtiyatlar, energetika və ekologiya komitəsinin sədri.*

Təşəkkür edirəm, Ziyafət müəllim. Məlumat ondan ibarətdir ki, bu qanun, birinci, ikinci oxunuşda da dedik, bu məcəllələrdə, qanunlarda edilən dəyişikliklərin məqsədi 2018-ci ildə qəbul etdiyimiz “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında” Qanunun icrasını təmin etməkdir. Birinci və ikinci oxunuşda hansısa bir təklif, ya da ki, irad olmadığına görə üçüncü oxunuşda qəbul edə bilərik. Xahiş edirəm, səs verək.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Valeh müəllim. Buyurun, 10-cu məsələyə, Azərbaycan Respublikasının Su Məcəlləsində, Meşə Məcəlləsində, Torpaq Məcəlləsində və Şəhərsalma və Tikinti Məcəlləsində dəyişikliklər edilməsi haqqında qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.33 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, çox sağ olun.

“Meliorasiya və irriqasiya haqqında”, “Əhalinin radiasiya təhlükəsizliyi haqqında”, “Balıqçılıq haqqında”, “Elektroenergetika haqqında” və “Nəqliyyat haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Üçüncü oxunuş. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.34 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

“Ekoloji təhlükəsizlik haqqında”, “Su təchizatı və tullantı suları haqqında”, “Avtomobil yolları haqqında”, “Ətraf mühitə dair informasiya almaq haqqında”, “Aviasiya haqqında” və “İnformasiya əldə etmək haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Üçüncü oxunuş. Valeh müəllim məlumat verdi. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.35 dəq.)
Lehinə	93
Əleyhinə	0
Bitərəf	0

Səs vermədi	0
İştirak edir	93
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

13-cü məsələ. “İctimai iştirakçılıq haqqında”, “Dəniz limanları haqqında”, “Yaşılıqların mühafizəsi haqqında” və “Tikinti və infrastruktur obyektləri ilə əlaqədar investisiya layihələrinin xüsusi maliyyələşmə əsasında həyata keçirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Üçüncü oxunuş. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.36 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Nəhayət, bu paketə daxil olan axırıncı qanun layihəsi. “Kənd təsərrüfatı kooperasiyası haqqında”, “Ətraf mühitə təsirin qiymətləndirilməsi haqqında”, “Turizm haqqında” və “Elektrik və istilik stansiyaları haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi. Üçüncü oxunuş. Xahiş edirəm, münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.37 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Azərbaycan Respublikasının İnzibati Xətlər Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə. üçüncü oxunuş. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. 15-ci və 16-cı məsələlər bir məktubda daxil olub. Hər iki məsələ üçüncü oxunuşdadır. “Mühasibat uçotu haqqında” Qanunun tətbiqi ilə bağlı İnzibati Xətlər Məcəlləsində və 16-cı məsələdə isə digər qanunlarda dəyişiklik edilməsi ilə bağlıdır. Müzakirələr zamanı təkliflər daxil olmamışdır. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. Buyurun, xahiş edirəm, 15-ci məsələyə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.38 dəq.)
Lehinə	94
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	94
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

16-cı məsələyə, xahiş edirəm, münasibət bildirək. Mülki Məcəllədə, Vergi Məcəlləsində, Mənzil Məcəlləsində, Gömrük Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi haqqında, üçüncü oxunuş. Buyurun.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.38 dəq.)
Lehinə	98
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Növbəti məsələ. “Auditor xidməti haqqında”, “İnvestisiya fəaliyyəti haqqında”, “Müflisləşmə və iflas haqqında”, “Kiçik sahibkarlığa dövlət köməyi haqqında”, “Yeyinti məhsulları haqqında”, “Notariat haqqında”, “Kredit ittifaqları haqqında” və “Dövlət əmlakının özəlləşdirilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, üçüncü oxunuş. Ziyad müəllim, buyurun.

Z.Səmədzadə, *Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin sədri*.

Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkili, adları çəkilən qanunlara edilən dəyişikliklər barədə üçüncü oxunuşla əlaqədar olaraq heç bir təklif daxil olmamışdır. Ona görə millət vəkiliyəndən bu qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Başqa fikir söyləmək istəyən yoxdursa, xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.40 dəq.)
Lehinə	95
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	95
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

“Sığorta fəaliyyəti haqqında”, “Bank olmayan kredit təşkilatları haqqında”, “İnvestisiya fondları haqqında”, “Qiyəmətli kağızlar bazarı haqqında” və “Antidempinq, kompensasiya və mühafizə tədbirləri haqqında” Azərbaycan Respublikasının qanunlarında dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, üçüncü oxunuş. Ziyad müəllim, buyurun.

Z.Səmədzadə. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri. Bu qanunlar birinci və ikinci oxunuşlarda ətraflı müzakirə olunmuşdur və üçüncü oxunuşla əlaqədar olaraq heç bir təklif edilməmişdir. Ona görə millət vəkillərindən bu qanun layihələrinə də səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.41 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

19-cu məsələ. Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsində dəyişiklik edilməsi barədə, ikinci oxunuşdur. Əli müəllim, buyurun.

Ə.Hüseynli. Çox sağ olun. Hörmətli həmkarlar, bu məsələ Mülki Məcəllədə beynəlxalq yükdaşımalar ilə bağlı mənfiyyətin gücləndirilməsi ilə bağlıdır. Müzakirələr za-

manı hər hansı bir təklif daxil olmamışdır. Səsə qoyulmasını xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun, Əli müəllim. İkinci oxunuşun qaydasına müvafiq olaraq biz qanun layihəsini əsas kimi qəbul etməliyik, sonra müzakirəyə keçməliyik. Buyurun, əsas kimi qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.42 dəq.)
Lehinə	96
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	96
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsi ilə bağlı çıxış eləmək istəyən varmı, ikinci oxunuşda?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Onda, xahiş edirəm, qanun layihəsinə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.43 dəq.)
Lehinə	97
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	98
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Qanun layihəsində bir neçə maddədə dəyişiklik edilir. Ona görə, xahiş edirəm, qanun layihəsinə bütövlükdə münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 13.43 dəq.)
Lehinə	99
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	99
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

Aqrar sığorta haqqında Azərbaycan Respublikası qanununun layihəsi barədə, birinci oxunuş. Eldar müəllim, buyurun.

E.İbrahimov. Çox sağ olun. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli deputat həmkarlarım. Bu qanun da çox vacib qanundur. Düzünü deyim, uzun müddət, bəlkə də illər olar ki, bu qanunu, yeni qanunun gəlməsini biz gözləyirdik. Bu gün daxil olub və bununla əlaqədar olaraq biz komitənin iclasında ekspertlərin iştirakı ilə çox geniş bir müzakirə aparmışıq, təkliflər də çoxdur. Bu gün birinci oxunuşdur, ona görə də mən istəmirəm ki, geniş danışım. Gələcəkdə ikinci oxunuşu da olacaq və deputat həmkarlar fikirlərini deyəcəklər. Ancaq bu gün üçün bu qanunu plenar iclasa çıxarmaqda heç bir təklif daxil olmayıbdır. Üzərində işləmişik, bu, birinci oxunuşdur, Milli Məclisə göndərilib. Milli Məclisdə elədir ki, birinci oxunuşda baxmağa ehtiyac yoxdur. Gələn dəfə ikinci, üçüncü oxunuşlarda bir yerdə baxarıq. Bu qanun konseptual baxımdan tamamilə yararlı, hazır bir qanundur. Çox sağ olun.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, Eldar müəllim. Qanun layihəsinin müzakirəsinə başlayırıq. Vahid Əhmədov, buyurun.

V.Əhmədov. Çox sağ olun. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkili, hörmətli mətbuat! Əvvəla, mən

Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinə və Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasına öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm ki, nəhayət belə bir ciddi qanun layihəsi Milli Məclisə daxil olub. Əlbəttə, aqrar sektorda gedən islahatlar aqrar sığorta ilə əlaqədar belə bir qanun layihəsinin qəbul edilməsinin çox vacib olduğunu bir daha təsdiq edir. Ümumi götürəndə, Azərbaycanda, əlbəttə, bununla əlaqədar müəyyən vaxtlarda qanunlar qəbul edilib, ancaq çox təəssüflər olsun ki, həmin qanunlar işləməyib. 2002-ci ildə aqrar sığorta, aqrar sığortanın stimullaşdırılması ilə əlaqədar qanun qəbul olunsada, həmin qanun 17 il keçməsinə baxmayaraq, fəaliyyət göstərmir.

Ümumi götürəndə, Azərbaycanda sığorta bazarında, baxmayaraq ki, biz müəyyən qanunlar qəbul etmişik, hazırda da çox ciddi problemlər var. Təsəvvür edin ki, inkişaf etmiş ölkələrdə sığorta sisteminin ümumi daxili məhsulda payı təxminən 15–20 faiz arasındadır. Azərbaycanda isə bu göstərici 0,9 faiz təşkil edir. Adambaşına düşən sığorta haqqı 57 manata bərabərdir. 2018-ci ildə sığorta bazarı cəmi 730 milyon manat təşkil etmişdir. Bunun 73 faizi könüllü, 27 faizi isə icbari sığorta olmuşdur. Yəni buna baxmayaraq, 2017-ci ildə biz sığorta bazarında vəziyyəti nəzərə alaraq, yeni, “Daşınmaz əmlakın icbari sığortası haqqında” Qanun qəbul etdik. Amma keçən müddət göstərdi ki, bu qanun da sığorta bazarına çox ciddi təsir etmir. Yəni 2018-ci ildə sığorta bazarından cəmi 29 milyon manat vəsait daxil olmuşdur. Əgər biz hətta Avropa dövlətlərini deyil, qonşu dövlətləri götürsək, Rusiyada, ümumiyyətlə, sığorta bazarının ümumi daxili məhsuldakı payı 2,5 faiz, Latviyada 2,5 faiz, Litvada 2 faiz, Gürcüstanın özündə 1,5 faizə bərabərdir. Ona görə sığorta bazarında aqrar sığorta ilə bağlı belə bir qanunun

qəbul edilməsi çox vacibdir. Bayaq qeyd etdim ki, 2002-ci ildə qəbul edilmiş qanun faktiki olaraq fəaliyyət göstərmir.

Ümumiyyətlə, qanunla əlaqədar biz komitənin iclasında da öz fikirlərimizi bildirmişik və müəyyən təkliflərimizi vermişik. Bütün bunlarla əlaqədar mən onu qeyd etmək istəyirəm ki, birinci, qanunun dili çox sadə və başadüşülən olmalıdır. Amma qanunun elə maddələri vardır, orada “aqrar sığorta” ifadəsi bir neçə dəfə təkrar olunub. Xüsusilə bu sığorta sisteminə aiddir. Yəni qanunun işləmə mexanizmi olmalıdır. Əgər bu qanun da 2002-ci ildə qəbul etdiyimiz qanun kimi işləmə mexanizmi normal olmazsa, əlbəttə, sığorta bazarında, aqrar sığortada biz ciddi nailiyyətə nail ola bilməyəcəyik.

Üçüncü, ən ciddi məsələlərdən biri, baxmayaraq, 2002-ci ildə qəbul edilmiş qanunda sığortanın stimullaşdırılması ilə əlaqədar çox ciddi tədbirlər göstərilmişdir, amma çox təəssüf ki, bu qanunda öz əksini tapmamışdır. Yəni bu qanun mən belə hesab edirəm, daha sadə olmalıdır.

Burada qanun layihəsində bir maddə də mən görürəm ki, aralıq bir qurumun yaradılmasına şamil edilir. Amma hesab edirəm, sığortalı ilə sığortaçı arasında aralıq bir qurumun yaradılmasına, ümumiyyətlə, ehtiyac yoxdur. Yəni sığortalı ilə sığortaçı arasında daha tez münasibət yaratmaq üçün belə bir qurum olmamalıdır.

Sığorta bazarında sağlam rəqabətin olması, əlbəttə, çox vacibdir. Yəni bu günə qədər elə sığorta bazarında sağlam rəqabətin olmaması, müəyyən sığorta şirkətlərinin inhisarçılıqdan istifadə etməsi məhz sığorta bazarının vəziyyətini bu hala gətirib çıxarmışdır. İnsanlarda sığortaya faktiki olaraq inam yoxdur və Azərbaycanda sığorta mədəniyyəti çox ciddi formalaşmayıb. Ciddi kadr islahatlarına, kadr məsələlərinə diqqət edilməsinə çox böyük ehtiyac var. Bütün

bunları nəzərə alaraq, bu qanunun işləməsi üçün bir sıra təkliflərimiz var. Mən həmin təklifləri səsəndirmək istərdim.

Birincisi, komitənin iclasında da dedik, sığortanın iki növü var: könüllü sığorta və icbari sığorta. Qanun layihəsində mütləq bu öz əksini tapmalıdır ki, sığorta könülüdür və icbaridir. Mənim şəxsi fikrimə görə, aqrar sığorta könüllü olmalıdır və bu, qanun layihəsində bir maddə ilə öz əksini mütləq tapmalıdır.

İkincisi, burada “Sığorta predmetləri” maddəsində aqrar sığorta edənlərin daşınar və daşınmaz əmlakının sığortası məsələsi, ümumiyyətlə, nəzərə alınmır. Yalnız istehsal edilən məhsulların sığortası nəzərə alınır. Amma mən belə hesab edirəm ki, hər bir fermerin, yəni sığortaçının əmlakı da mütləq nəzərə alınmalıdır. Onun binası, texnikası var. O bina və texnika olmadan onun heç bir məhsulunun istehsalından söhbət gedə bilməz. Necə ola bilər ki, aqrar sığorta edənin məhsulunu sığorta edirik, amma onun əmlakını sığorta etmirik? Mən belə hesab edirəm ki, bu məsələ də öz əksini tapmalıdır.

İkinci ən ciddi məsələ, dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitdir. Ümumiyyətlə, mən belə hesab edirəm ki, dövlət büdcəsinə arxayın olub aqrar sığortanı həyata keçirmək düzgün deyil. Birincisi, Azərbaycanda bu gün kifayət qədər sığorta şirkətləri var. Yəni 22 sığorta şirkəti, bir də təkrar sığorta şirkəti var. Kifayət qədər uzun müddət fəaliyyət göstərən şirkətlər, mən belə hesab edirəm ki, faktiki olaraq rəqabətə müəyyən qədər təsir edə bilirlər. Dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin biz konkret istifadə sahələrini, istiqamətlərini göstərməliyik. Düzdür, burada maddə göstərilib, amma o maddədə bu məsələlər konkret olaraq öz əksini tapmayıb. Yəni maddə 15-də dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin konkret istifadə sahələri öz əksini tapmalıdır.

Ümumiyyətlə, sığortada ən ciddi, əhalini narahat edən məsələlərdən biri qiymətləndirmə məsələsidir. Həmişə, indi də fəaliyyət göstərən sığorta növləri üzrə qiymətləndirmə əsas məsələ olub. Yəni sığortaçı ilə sığorta olunan arasında ciddi mübahisələr məhz qiymətləndirmədə olur. Düzdür, burada kadr islahatı, kadrların yetişdirilməsi ilə əlaqədar müəyyən məsələlər nəzərdə tutulub. Amma qiymətləndirmədə xarici ekspertlərin cəlb edilməsini mən qəbul etmirəm. Azərbaycanda qiymətləndirmə sahəsində kifayət qədər mütəxəssisimiz var və xaricdən hansısa ekspert cəlb etməyə heç bir ehtiyac yoxdur. Yaxşı olar ki, yerli kadrlarımızdan istifadə edək, xarici ekspertləri, ümumiyyətlə, kənara qoyaq.

Bayaq idarəedici qurumla əlaqədar qeyd etdim. Bu çox ciddi məsələdir. Yəni bu idarəedici qurumun yaradılması faktiki olaraq aqrar sığorta sisteminin inkişafına çox böyük təsir edəcək.

Bir də stimullaşdırma ilə əlaqədar olaraq qeyd edirəm. Hətta köhnə, 2002-ci ilin qanununda genetik modifikasiya olunmamış kənd təsərrüfatı məhsullarının sığortalanmasında müəyyən güzəştlər nəzərdə tutulub. Yəni genetik modifikasiya olunmamış kənd təsərrüfatı məhsullarının istehsalının sığortasına diqqət yetirməyə çox vaxt ehtiyac var. Bu, əhalinin sağlamlığı üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Mən belə hesab edirəm ki, bunu da nəzərə almaq lazımdır.

Ümumi götürəndə, mən belə hesab edirəm ki, çox vacib bir qanun layihəsidir. Bu qanun layihəsi üzərində əziyyət çəkənlərə öz dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Qanun layihəsini biz birinci oxunuşda qəbul edirik. Təklif edirəm ki, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsi, Aqrar siyasət komitəsi ilə bir yerdə xüsusi bir işçi qrupu yaradılsın və bu qanun layihəsinin üzərində işləyək. Çünki

bu qanun layihəsi bu səviyyədə qəbul olunsa, o 2002-ci ilin qanununun taleyini yaşayacaq. Ümumi götürəndə mən birinci oxunuşda bunun qəbul olunmasının tərəfdarıyam. Diqqətinizə görə sağ olun.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin müavini **Bahar Muradova** sədrlik edir*

Sədrlik edən. Sağ olun, Vahid müəllim. Əli Məsimli.

Ə.Məsimli. Çox sağ olun, Bahar xanım. Aqrar sığorta haqqında qanun layihəsinin artıq Milli Məclisin müzakirəsinə verilməsini çox müsbət qiymətləndirirəm. Əgər nəzərə alsaq ki, Azərbaycan əhalisinin 47 faizi kənddə yaşayır, istehsalatda məşğul olanların 36–37 faizi bilavasitə aqrar sahədə məşğuldur, 800 mindən artıq fermerin çörəyi bilavasitə torpaqdan çıxır və çox riskli olan aqrar sahədə sığorta mexanizminin işlək hala gətirilməsi çox vacibdir. Eyni zamanda, 2002-ci ildə qəbul edilən qanunun işləməməsi bu qanunun daha təkmil bir formada qəbul edilməsini, eləcə də işlək bir mexanizmin ortaya qoyulmasını zəruri edir.

Qanunla tanışlıq göstərir ki, bu qanunun konsepsiyası kifayət qədər düzdür. Dünyada mütərəqqi hesab olunan modellərdən istifadə olunub. Daha çox ispan, qismən də türk modelindən istifadə olunub. Bunu müsbət qiymətləndirməklə yanaşı, eyni zamanda, qeyd etmək istəyirəm ki, İspaniyada çox uğurla fəaliyyət göstərən bu modelin Azərbaycanda fəaliyyət göstərməsi üçün zəruri olan birinci şərt ondan ibarətdir ki, o məhz ispan fermerinin fəaliyyəti nəticəsində ərsəyə gəlir və rəvan fəaliyyət göstərir. Bizdə isə o qədər ispan fermeri olmadığına görə bu

modeli çox yaradıcılıqla Azərbaycan reallıqlarına uyğunlaşdırmaq lazımdır. Hesab edirəm ki, qanunun kondisiyası orta səviyyədədir. Amma reallaşma mexanizmini, əgər nəzərə alsaq ki, Azərbaycanda olan fermer təsərrüfatlarının mütləq əksəriyyəti xırda təsərrüfatlardan ibarətdir və onların da sığorta bərəsində informasiyası çox azdır, onda ortaya işlək bir mexanizmin qoyulması çox vacibdir. İşlək mexanizmin ortaya qoyulmasında isə ilk növbədə sığorta mexanizmi elə qurulmalıdır ki, indiyə qədər sığortaçı ilə sığorta olunan arasındakı inamsızlıq aradan qalxsın.

İkinci məsələ ondan ibarətdir ki, kənd təsərrüfatı riskli sahə olduğuna görə sığortaçılar kənd təsərrüfatını sığorta etməyə bir o qədər meyl göstərmirlər. Onda ilkin mərhələdə avtomatik olaraq, istəsək də, istəməsək də dövlət dəstəyinə ehtiyac olacaq. Dövlət dəstəyinə ehtiyacla bağlı komitedə müzakirələr zamanı aydın oldu ki, birinci il haradasa 8,5 milyon, ikinci il 12,5, üçüncü il isə 10 milyon manata, təqribən 3 il ərzində 31 milyon manata ehtiyac olacaq. Mən hesab edirəm ki, kənd təsərrüfatına verilən çoxmilyonlu subsidiyanın fonunda 3 il ərzində orta hesabla ildə 10 milyon manat o qədər də böyük pul deyil. Təki aqrar sahədə sığorta mexanizmi işləməyə başlasın. Bu sığorta mexanizminin işləməsi üçün çox sadə, aydın bir mexanizm qurulmalıdır. Birinci, aydın olmalıdır ki, burada sığorta olunanın, sığortaçının, dövlətin üzərinə nə düşür. Qanuna baxsaq, görəcəyik ki, orada, ümumiyyətlə, sığortaçının vəzifələri göstərilməyib. Bu sahədə dövlətin sığorta olunanın vəzifələri aydın göstərilib, amma sığortaçının vəzifələri göstərilməyib. Burada balanslı qorumaq üçün, ümumiyyətlə, qanunda sadaladığımın hər üç tərəfin vəzifəsinin nədən ibarət olduğu aydın formada göstərilməlidir.

İkinci vacib hesab olunan məsələ ondan ibarətdir ki, əgər bu sahədə sadələşdirilmiş mexanizm tətbiq olunacaqsa, birdən-birə 2 qurumun yaradılmasına nə ehtiyac var? Həm də ikinci, idarəedici qurum bilavasitə yığılan sığortanın 20 faizindən istifadə əsasında fəaliyyət göstərəcəkdir. 20 faiz həddən artıq böyük bir vəsaitdir. Həmin vəsaitdən bu cür israfçılıqla istifadə edilməsinin nə mənası var?

Azərbaycanda sığortanın başqa bir problemi, məncə, ondan ibarətdir ki, yığılan sığorta pulunun ən yaxşı halda 80–85 faizi sığortaçıya çatır, 10–15 faizi verilir sığortaya. Özü də elə bəhanələr gətirirlər ki, həmin bəhanələrin əsasında çoxu onu da ala bilmir. Ona görə aydın yazılmalıdır. Məsələn, yazılır ki, təbii fəlakət – şimşək çaxdı, yağış yağdı və hansısa bir rayonda kənd təsərrüfatına böyük ziyan vurdu. İndi sığortaçı gələndə bəhanə axtaracaq ki, yağış yağmağa yağıb, ziyan dəyməyə dəyib, amma şimşək çaxmayıb. Qanunda yazmışdı şimşək də çaxmalıdır. Bax, belə xırdaçılıqlar əsasında indiyə qədər kənd təsərrüfatı ilə məşğul olan insanlar sığorta haqqından məhrum edilib, qarşısı alınıb. Onun qarşısına sədd çəkilməlidir ki, o insan çox asanlıqla sığorta alsın.

Mən alqışlayıram ki, qanunda sığorta mexanizminin fəaliyyətində bilgisayar, informasiya kommunikasiya texnologiyasından yüksək səviyyədə istifadə edilməsinə yer verilir. Bu, məmurla bilavasitə sığortaçı arasında olan mənfi xarakterli məqamların aradan qaldırılması üçün çox vacibdir. Amma nəzərə alsaq, Azərbaycanda 800 mindən artıq xırda təsərrüfat var, onların çoxu həmin bilgisayar texnologiyasından hələ istifadə etmir, ona görə bilgisayar texnologiyasından istifadə məsələsini qanunda saxlayaq, amma ilkin dövr üçün alternativ variantdan da istifadə olunsun ki, bu işləsin. Yəni işləməsi naminə mən hesab

edirəm, ilkin vaxt həddən artıq vacibdir ki, bu, mütləq və mütləq olmalıdır.

Sonra ən vacib məsələ sığorta hadisəsi baş verən zaman onun obyektiv qiymətləndirilməsidir. Mən hesablamalara baxdım, gördüm ki, orada obyektiv qiymətləndirmələrdən, demək olar, əsər-əlamət yoxdur. Əgər kəndliyə ziyan dəydisə, ziyan ödənilmirsə, o, növbəti ildə əkməyəcək, becərməyəcək. Beləliklə torpaqların, necə deyərlər, dövriyyədən kənar qalan hissələri artmaqda davam edəcək. Ona görə də qiymətləndirilmə obyektiv aparılmalıdır. Həmin obyektivlik əsasında da mən razıyam həmin insanlara düşən vəsait bilgisayar texnologiyasından istifadə etməklə, bilavasitə onların hesabına keçirilməlidir ki, burada indiyə qədər mövcud olan neqativ hallar olmasın. Əgər bu cür bir mexanizm qurulsun, onda deyərdim ki, dünyada mütərəqqi hesab olunan həmin ispan modelinin Azərbaycan reallıqları şəraitində istifadə edilməsi üçün böyük imkanlar yaranar. Bunun üçün dünyada qəbul olunmuş məqamlardan biri də ondan ibarətdir ki, burada aşkarlıq, nəzarət təqdim olunmalıdır. Burada ictimai nəzarətə geniş meydan verilməlidir və beləliklə, aqrar sığortanın işə düşməsi üçün ilkin mərhələdə dövlət vəsaitindən daha çox istifadə olunacaqdır. Amma bir də təkrar edirəm, elə olmasın ki, onun 90 faizə qədəri bilavasitə sığortaçıya qalsın, 10 faizi isə sığortaya yönəlsin. Bu insanları söndürəcək.

Əgər bu qanun işləsə, onda qısa müddət ərzində hesab edirəm ki, Azərbaycanda kənd təsərrüfatına qoyulan sərmayələrin həcmi nəzərəcarpacaq dərəcədə artacaqdır. Artıq bu rəqəm Azərbaycana qoyulan ümumi sərmayələrin 3–4 faizi ətrafında ilişib qalmayacaq, ən azı haradasa 5–7 faizə çatacaqdır. Digər tərəfdən, əgər bu mexanizm işləsə, təbii fəlakətdən ziyan çəkənlərin kompensasiyası həyata

keçirilsə, Azərbaycanda aqrar sahədə illik artım, Ziyafət müəllim, mən hesab edirəm ki, 3–3,5 deyil, əsas məhsullar üzrə haradasa 7–8 faiz ətrafında ola bilər. Bu isə Azərbaycanda kənd təsərrüfatının yeni bir mərhələyə çıxmasıdır. Ona görə də bu qanunun həm təkmilləşdirilmiş formada qəbul edilməsinin, həm də çox sadə bir mexanizmin işə salınmasının tərəfdarı kimi uğur arzulayıram. Diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

*Azərbaycan Respublikası Milli Məclisi Sədrinin
birinci müavini Ziyafət Əsgərov sədrlik edir*

Sədrlik edən. Sağ olun.

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Reqlament 5 dəqiqə olsun? Buyurun, olsun. Tahir Rzayev.

T.Rzayev. Çox sağ olun, hörmətli Ziyafət müəllim. Müzakirəyə təqdim olunan Aqrar sığorta haqqında qanun layihəsi dövrün reallıqlarını əks etdirməklə bu günümüzün tələblərindən irəli gələn bir sənəddir. Azərbaycanda aqrar sahənin inkişafı ilə əlaqədar həyata keçirilən mühüm tədbirlər, kənd təsərrüfatı məhsullarının artım sürəti, çəkilən xərclər belə bir qanunun qəbulunu zərurətə çevirir. Çünki aqrar sahəni bir sıra təbii hadisələrdən, təhlükələrdən, xəstəliklərdən, ziyanvericilərdən qorumadan sahibkarlığı inkişaf etdirmək, insanlarda təsərrüfata marağı artırmaq çətindir. Bu gün aqrar sahədə çalışan hər bir insan öz təsərrüfatını risklərdən uzaq görmək arzusundadır. Gizli deyil ki, hər il yanğın, təbii hadisələr, xəstəliklər nəticəsində kənd təsərrüfatı məhsulları istehsalçılarına xeyli ziyan dəyir və onların çoxu sığorta olunmadığından

ödənişlər ala bilmir və nəticədə təsərrüfatların inkişafı ləngiyir. Aqrar sığorta haqqında qanun layihəsi məhz bu halların aradan qaldırılmasına və bilavasitə sahibkarların mənafeyinə xidmət edir. Qanun bir daha göstərir ki, dövlət öz vətəndaşının, sahibkarın yanındadır və aqrar sahənin inkişafı üçün lazım olan bütün tədbirləri həyata keçirmək əzmindədir. Çünki aqrar sahənin inkişafı əhalinin məşğulluğunda, insanların həyat şəraitinin yaxşılaşmasında mühüm rol oynayır.

Qanun layihəsi yaxşı hazırlanıb, əhatəlidir, birinci oxunuşun tələblərinə cavab verir. Qanunun mükəmməl hazırlanması beynəlxalq və yerli təcrübəyə əsaslanaraq vacib məsələlərin sənəddə əks olunması, sözsüz, gələcəkdə onun işlək mexanizmə çevrilməsinə imkan verəcəkdir. Bunun üçün sığorta şirkətlərinə olan inamı artırmaq lazımdır.

Maddələrdə əksini tapan müddəalar, fikirlər dövlətin bu sahəyə diqqətindən xəbər verir. Belə ki, dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına aqrar sığorta haqqının bir hissəsinin maliyyələşdirilməsi çox vacibdir və dövlət bunu öz üzərinə götürür. Bu, əlbəttə ki, ilk dövrdə sığorta şirkətlərinin formalaşması rəqabətə davam gətirməsi üçün vacibdir. Aqrar sığortanın tənzimlənməsi, aqrar sığorta informasiya sisteminin maddələri, əlbəttə, gələcəkdə bu sahədə maarifləndirməni genişləndirməyi zəruri edir və sözsüz ki, qanunun mahiyyəti və əhəmiyyəti haqqında ictimaiyyətə geniş məlumat verilməlidir. Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi son vaxtlar bu sahədə xeyli işlər görmüşdür və elə bilirəm bundan sonra təbliğatın təsirliyi artırılmalıdır.

Qanunun hazırlanmasında əməyi olan hər bir kəsə öz minnətdarlığımı bildirirəm və bu sənədin lehinə səs verəcəyəm. Diqqətinizə görə çox sağ olun.

Sədrlik edən. Sağ olun. Musa Quliyev.

M.Quliyev. Çox sağ olun. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri! Mən də hesab edirəm ki, aqrar sahənin inkişafı, stimullaşdırılması, fermerlərin daha güvənli şəkildə öz fəaliyyətlərini qurmaları üçün Aqrar sığorta haqqında qanunun qəbul olunması zəruridir. Bütövlükdə aqrar sektor ölkəmizin qeyri-neft sektorunun çox mühüm bir sahəsidir, ərzaq təhlükəsizliyi, qida təhlükəsizliyi, ərzaq təminatının yaxşılaşdırılması hazırda dünyanın bir nömrəli problemlərindən biridir. Ona görə də biz hər cəhətdən çalışmalıyıq ki, fermeri dəstəkləyək, onun məhsulunun tam yığılması, zərərə düşməməsi və digər məsələlərdə dövlət və cəmiyyət olaraq fermerin yanında olaq. Ona görə də mən qanun layihəsini məqbul hesab edirəm və qanun layihəsinə səs verəcəyəm.

Eyni zamanda, bəzi təkliflərim də var, istəyirəm, onları da səsləndirəm. Birinci növbədə, mən düşünürəm ki, həm sığorta şirkətlərini bu işə təşviq etmək, həm də kooperasiya hərəkətini gücləndirmək üçün aqrar sığortanın ilk növbədə böyük, iri fermer təsərrüfatlarına şamil edilməsi məqsədəuyğun olar. Qanun layihəsinin ikinci oxunuşunda bunun hər hansı şəkildə öz əksini tapması yaxşı olardı. Çünki ölkədə iri fermer təsərrüfatları sayca o qədər çox deyil. Kiçik fermer təsərrüfatlarına isə sığorta şirkətləri o qədər maraqlı deyil ki, öz vəsaitini xərcləsin və onları sığorta etsin. Bu halda sığorta hadisələrinin də sayı daha çox ola biləcəkdir və əlavə yük və vaxt da tələb olunacaqdır. Ona görə mən təklif edirəm, işçi qrupda bir də baxılsın. İlk növbədə sığortlanacaq iri fermer təsərrüfatlarının həcmi də, miqyası da qanunda göstərilə bilər.

Digər tərəfdən, terminoloji məsələlərlə də bağlı istəyirəm, bəzi fikirlərimi söyləyim. Əsas anlayışlarda uyğun saymadığım bir termin var – “üzv aqrar sığortaçı”. Bu,

Azərbaycan dilində heç cür doğru səslənmir. Bəlkə hansı dildən tərcümədə isə bu anlaşılır, amma “üzv aqrar sığortacı” söz birləşməsi bizim dilimizdə yoxdur. Bunun qarşılığını, nəsə daha uyğun ifadə tapmaq mümkün olardı, eyni zamanda, “aqrar sığorta məhsulu” ifadəsi də doğru deyildir. Bəlkə başqa sahələrdə “sığorta məhsulu” ifadəsi doğru olardı. Amma kənd təsərrüfatı məhsulunun yanında “sığorta məhsulu” bir qədər, mənəcə, doğru deyil. Yəni bu, əslində, bir xidmətdir. Elə xidmət olaraq da biz bunu yazsaq, daha yaxşı olardı.

Eyni zamanda, 4-cü maddədə sadalanır, hansı kənd təsərrüfat sahələri sığortaya cəlb olunmalıdır. Buraya, düşü-nürəm, balıqçılıq təsərrüfatlarını da əlavə etmək lazımdır. Çünki bu da fermerlərin məşğul olduğu, tez-tez sığorta hadisəsinə səbəb ola biləcək bir təsərrüfat sahəsidir. Ölkəmizdə balıqçılığın da inkişafına çox ciddi fikir vermək lazımdır və balıq məhsullarının təminatı səviyyəsində bizim ölkəmiz o qədər də yaxşı yerlərdə deyildir.

Digər tərəfdən, burada hörmətli Əli Məsimli də soylədi. Ümumiyyətlə, biz təbiət hadisələrinin anlayışını versək, daha dəqiq olardı. Təbiət hadisələri çoxdur, amma hansı təbiət hadisələrinə şamil olunub, hansına şamil olunmayıb sabah bu sığorta edən ilə sığortalı arasında çox ciddi anlaşılmazlığa gətirib çıxara bilər. Burada səsləndi, dövlətin sığorta qatqısının olub-olmaması, mən hesab edirəm, bu çox lazımdır və vacibdir. Bütün dünyada hətta aqrar cəhətdən ən inkişaf etmiş ölkələrdə belə kənd təsərrüfatına dövlətin dotasiyası, qatqısı var. Bu dotasiya da bu yolla həyata keçirilə bilər. Eyni zamanda, dövlətin sığortaya burada vəsait ayırması özəl sığorta şirkətlərini də stimullaşdırmağa və müəyyən təminatlı fəaliyyət göstərməyə gətirib çıxaracaqdır. Bütövlükdə layihəni gərəkli he-

sab edirəm və layihənin qəbul olunmasına səs verəcəyəm. Təşəkkür edirəm.

Sədrlik edən. Çox sağ olun, təşəkkür edirəm. Buyurun, Eldar müəllim.

E.İbrahimov. Çox sağ olun, Ziyafət müəllim. Hörmətli həmkarlarıma çox təşəkkürümü bildirirəm ki, təklifləri, tənqidləri ilə bu qanunun daha da sanballı olacağı təbiidir. Burada deyildi, düzü mən çox danışmaq istəmədim ki, Ziyafət müəllim, iclasın axırındır, camaatı belə deyək, yormayım. Amma siz dediklərinizin hamısını, ABŞ-da, Kanadada, İsraildə, Türkiyədə onların iş təcrübəsini öyrənmişik, bunu yazırıq. Amma burada bir məsələ var. Mən nəyə görə açmadım, danışmadım. Çünki bu qanun layihəsi Prezident Aparatından gəlib. Birinci oxunuşda Prezident Aparatından gələn hər hansı bir qanunun nöqtəsi, vergülü də dəyişə bilməz. İkinci oxunuşda onlar hamısı həyata keçiriləcək. Biz özümüz, Prezident Aparatının nümayəndələri, bizim nümayəndələr birgə baxıblar, müzakirə eləmişik, ancaq yenə deyirəm, müzakirəyə, təkliflərə çox böyük ehtiyacımız var.

Hörmətli həmkarlarım çıxış elədilər, dedilər və biz də çalışacağıq ki, qanunda nəzərə alağ. Xüsusilə mən də bütün qanunların müzakirəsində deyirəm, burada da deyirəm, həmkarlarımla baxırıq ki, qanun çox sadə dildə yazılsın. Xüsusilə də kənd təsərrüfatı sahəsi ilə bağlı, çünki bunu hansısa mütəxəssis oxuyub başa da düşə bilər, amma fermer bunu başa düşə bilməz. Həmişə çalışmışıq, belə də olacaq və hörmətli həmkarlarımdan dediyi fikirləri də çalışacağıq, nəzərə alağ. Hansı təklif yaxşı, düzgündürsə, əlbəttə, o keçəcək. Sağ olun.

Sədrlik edən. Əlbəttə, birinci oxunuş üçün qanun layihəsində əsas məsələ onun konsepsiyasıdır. Yəni konseps-

tual cəhətdən qanun layihəsi bizim Konstitusiyamıza, qanunvericilik aktlarımıza, eyni zamanda, onun maliyyə yükü bizim dövlət büdcəmizdə olan maliyyə vəsaitlərinə uyğundur, tələbata cavab verir, yoxsa yox. Məlum oldu ki, bu konsepsiya birinci oxunuş üçün bütün bu tələblərə cavab verir və biz bunu səsə qoya bilərik. Buyurun, qanun layihəsinə birinci oxunuşda münasibət bildirək.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.13 dəq.)
Lehinə	91
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	92
Nəticə: Qəbul edildi	

Qəbul edildi, sağ olun.

“Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, birinci oxunuş. Buyurun, Ziyad müəllim.

Z.Səmədzadə. Hörmətli Ziyafət müəllim, hörmətli millət vəkilləri. Hər iki qanun Aqrar sığorta haqqında qanun layihəsi və Ziyafət müəllimin adını çəkdiyi qanun cənab Prezident tərəfindən bir məktubda göndərilib.

Qeyd edirəm ki, bayaq hörmətli Eldar müəllim tamamilə haqlı olaraq dedi, bu, birinci oxunuşdur. Konseptual baxımdan hər üç qanun layihəsi bizim komitələrdə müzakirə olunub. Artıq “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Qanun qəbul edildi və mən cəsarətlə deyə bilərəm ki, Kənd Təsərrüfatı Nazirliyinin və Maliyyə Bazarlarına Nəzarət Palatasının yaratdığı işçi qrupu çox mükəmməl, peşəkar iqtisadçılardan, kənd təsərrüfatı mütəxəssislərindən təşkil edilmişdi.

Təbii ki, burada, eləcə də komitələrdə, həm Aqrar siyasət komitəsində, həm də bizim komitədə səslənən fikirlər tamamilə nəzərə alınacaqdır. Bu qanun layihəsi də, “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Qanuna edilən dəyişiklik də məhz Aqrar sığorta haqqında qanun layihəsində nəzərdə tutulan tələbdən irəli gəlir, müştərək sığorta fondu yaradılır. Bu müştərək sığorta anlayışına burada izah verilir. Ona görə də millət vəkillərindən bu qanun layihəsinə səs vermələrini xahiş edirəm.

“Dövlət rüsumu haqqında” Qanuna edilən dəyişiklik isə onu nəzərdə tutur ki, Aqrar sığorta haqqında Azərbaycan Respublikası qanun layihəsinin 13.4 və 22-ci maddələrinə uyğun olaraq müvafiq məlumatların və sənədlərin əldə edilməsinə görə dövlət rüsumu tutulmur. Bu da bir dövlət dəstəyidir və Aqrar sığorta haqqında qanun layihəsinin də başlıca meyarlarından biri də ondan ibarətdir ki, qanunda dövlətlə özəl münasibətlər çox geniş və ətraflı nəzərdə tutulmuşdur. Yəni 50 faizə qədər dövlət dəstəyi hesabına təmin edilməsi nəzərdə tutulur. Ona görə millət vəkillərindən bu qanun layihəsinə də səs vermələrini xahiş edirəm.

Sədrlik edən. Sağ olun. Qanun layihələri ilə bağlı çıxış eləmək istəyən yoxdur?

Yerdən. (*Eşidilmir.*)

Sədrlik edən. Onda, xahiş edirəm, 21-ci məsələyə, “Sığorta fəaliyyəti haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsinə münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri

(saat 14.16 dəq.)

Lehinə

87

Əleyhinə

0

Bitərəf	0
Səs vermədi	0
İştirak edir	87
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

“Dövlət rüsumu haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununda dəyişiklik edilməsi barədə qanun layihəsi, birinci oxunuş. Xahiş edirəm, münasibət bildirin.

Səsvermənin nəticələri	(saat 14.17 dəq.)
Lehinə	85
Əleyhinə	0
Bitərəf	0
Səs vermədi	1
İştirak edir	86
Nəticə: Qəbul edildi	

Çox sağ olun, qəbul edildi.

Bununla da bugünkü iclasımız sona çatır.